

Diplomadolgozat

Horváth Xénia
Neveléstudomány MA

Kaposvár

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus

Esélyegyenlőség biztosítása hátrányos helyzetű gyermekek számára

Konzulens: Bencéné dr. Fekete Anikó Andrea
Egyetemi docens

Készítette: Horváth Xénia
YR6Q2U
Levelező tagozat

Intézet: Neveléstudomány

Kaposvár
2023

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés	4
1.1. Témaválasztás indoklása	5
2. Elméleti háttér bemutatása	5
2.1. Inklúzió, társadalmi befogadás	6
2.2. Család- hátrányos helyzet	8
2.3 Esélyegyenlőség, egyenlőbánásmód	10
2.4. Esélyegyenlőség lehetőségei a gyermekek számára a közoktatásban	12
2.5. Szociokulturális hátrányok	14
2.6. Szegénység és egyenlőtlenségek	16
3. A kutatás	18
3.1. Kutatásom célja	18
3.2. Interjú kutatásomnál alkalmazott módszerek	19
3.3. Kutatási kérdések megfogalmazása	19
3.4. Kutatási módszer:	20
3.5. Interjú, információgyűjtés	20
3.6. Információfeldolgozás, véleményezés	20
3.7. Kutatási eredmények	25
3.5. Kérdőíves felmérésem célja	25
3.6. Kutatási kérdések	26
3.7. Kutatási módszer	26
3.9. Kérdőív eredményeinek értékelése	26
3.7. Kérdőíves felmérés összegzése	33
4. Összegzés	34
5. Felhasznált irodalom	37
Köszönetnyilvánítás	39
Mellékletek	40
Ábra- és táblázatjegyzék	47

**„A gyermek olyan, mint egy pillangó a szélben.
Néhány magasabbra tud repülni, mint mások,
de mindegyik a legjobb tudása szerint repül.
Miért is hasonlítanád össze őket?
Mindegyik más,
Mindegyik különleges,
Mindegyik gyönyörű”.
(ismeretlen szerző)**

1. Bevezetés

Napjainkban az esélyegyenlőség igen gyakran használt fogalom, amely folyamatosan bővül és változik az idő előrehaladtával. Az esélyegyenlőség programok alkalmazását a 2003. évi CXXV. törvény 35§-a foglalja magába, amely megállapítja, hogy a települési önkormányzatok helyi esélyegyenlőségi programot fogadhatnak el, amelyben esélyegyenlőségi célokat határoznak meg, ezt megelőzően pedig elemzik a hátrányos helyzetben élő csoportok alakulását. Fontos, hogy a társadalom minden tagja számára biztosítva legyen az optimális nevelési, oktatási lehetőség, illetve ennek feltételei. Ugyanakkor alapvetően fontosnak tartom, hogy törekedni kell arra, hogy az adott társadalomban élők minél nagyobb többsége egyetértsen ezzel az elvvel. A hátrányos helyzetben élők társadalmi, gazdasági, kulturális felzárkóztatását illetően különösen nagy probléma a társadalmilag egységes szemlélet, álláspont, gondolkodás hiánya. Az esélyegyenlőség fenntartása az élet bármely területén elengedhetetlen, csakúgy, mint az egyenlő bánásmód elve. Kövér Ágnes (2006) úgy fogalmazott, hogy ha egy gyermek kulturálisan korlátozott, kulturális javakhoz való hozzáférésben akadályozott, akkor eleve hátrányból indul azokkal a gyermekekkel szemben, akik már a családi körben „nagyobbat hasítanak” a kultúrából¹. Diplomadolgozatomban többek közt kitérek majd a kitörési lehetőségekre és az ezeket befolyásoló tényezőkre.

¹ Kövér Ágnes: Esélyegyenlőség, jogok, közoktatás, Jogklinika és Street Law Oktatási és Kutatási Alapítvány, 2006

1.1. Témaválasztás indoklása

Témaválasztásomban egyértelműen befolyásolt a hátrányos helyzetű gyermekek iránti figyelmem, és inspirált a tanulmányaim során megszerzett tudás, valamint az, hogy a gyakorlataim során találkozhattam olyan gyermekekkel, akik hátránnyal érkeztek a köznevelési intézménybe. Úgy érzem, hogy az esélyegyenlőség, mint téma és az ebből adódó kérdések kutatása többre érdemes. A hátrányos helyzet is egy olyan terület, ahol jelen van a megkülönböztetés. A diszkrimináció pedig nem fér bele az esélyegyenlőség körébe. Tanulmányaim során több könyv is megérintett az esélyegyenlőség témájával kapcsolatosan. A társadalmi egyenlőtlenségek áldozatairól olvasott sorok voltak az eddigi legmeghatározóbbak számomra e témában². Valamint az esélyegyenlőség fogalomrendszerének a lényegre törő összegzése is hatott rám³.

2. Elméleti háttér bemutatása

Az esélyegyenlőség, mint fogalom igen széleskörű és gyakran különböző szinonimákkal fejezzük ki. Az évek folyamán több alkalommal is módosították jelentését. A jelenleg elfogadott definíciója alapján jelentése a következő: *„mindennemű – a nembeli, a faji, az etnikai hovatartozáson, az életkoron, a vallási, a lelkiismereti és a szexuális érdeklődésen alapuló – diszkrimináció nélkül kell egyenlő esélyeket kapniuk a különböző adottságokkal rendelkező embereknek”*⁴

A méltányosság és esélyegyenlőség kiinduló pontja a társadalomban egyenlőtlen helyzetben élő személyek/csoportok.

Napjainkban a hátrányok felismerését követően a megoldást szorgalmazzák különböző intézkedésekkel. Ehhez azonban elengedhetetlen egy befogadó társadalom megléte. Réthy Endréné és Vámos Ágnes könyvükben úgy fogalmaztak, hogy „a magyar társadalom erősen rétegzett⁵.” Ezt az állítást hitelesnek tartom. Mivel úgy gondolom, hogy a magyar társadalomról általánosságban elmondható, hogy a rétegződés egyik meghatározó tényezője az

² Varga Aranka: Esélyegyenlőség a mai Magyarországon, Pécsi Tudományegyetem, Pécs 2013:12

³ Dr. Farkas Tibor: Esélyegyenlőség és tanácsadás, Szent István Egyetem, 2011

⁴ Forray Katalin: Esélyegyenlőség a mai Magyarországon, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2013

⁵ Réthy Endréné, Vámos Ágnes: Esélyegyenlőtlenség és méltányos pedagógia, Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006

anyagi helyzet, azaz a jövedelem. Ugyanakkor hazánkban az iskolai szegregáció, valamint a szegénység is jelentős társadalmi problémát jelent. A következő kérdés fogalmazódott meg bennem: „Mi segíthet a rétegek terjedelmének csökkentése érdekében?”. Véleményem szerint például a pedagógia. Thun Éva az egyik tudományos cikkében úgy fogalmazott, hogy a „pedagógiai célkitűzések közt szerepelnie kell az inklúciónak is”⁶. Az inklúzió a nevelésben arra törekszik, hogy minden gyermek számára biztosítsa a megfelelő oktatást és támogatást, beleértve azokat is, akiknek valamilyen fogyatékossága vagy más speciális szükséglete van. Az inkluzív oktatás célja, hogy minden gyermeknek lehetősége legyen az egyenlő oktatási lehetőségekre és az általános nevelési rendszer részévé váljon⁷.

2.1. Inklúzió, társadalmi befogadás

Az inklúzió egyfajta esély a társadalom, olyan tagjaira nézve, akik hátrányos megkülönböztetés árnyékában élnek. A kirekesztettség által okozott hátrányok leküzdéséhez nem elegendő a családban lezajlott magányos harc. Igenis kell a világba a társadalom oldaláról egy olyan keret, amely által a kizáródási kényszerek csökkennek vagy jobb esetben megszűnnek.

Például beszélhetünk integrációról, amely csoportokra bontja a hátrányos helyzetben élőket, ezzel szemben az inklúzió egymáshoz nem illő csoportok együttélését vizsgálja. Az együttélés egyfajta kölcsönös befogadást jelent. A változó társadalom harca a diszkrimináció ellen, valamint az alkalmazkodó képesség a különbözőségekhez mind az inklúzió fogalomtárába tartoznak⁸. Pető Ildikó 2003-as tanulmányában a befogadás témakörét vizsgálta a nevelésben. Gondolatait a következően öntötte szavakba: a társadalom nagy része küzd a kötelezettségei teljesítésével, hogy (ki)fejlessze azokat a lehetőségeket, módszereket, amelyek nem különítik el különböző címkék szerint a társadalom tagjait (pl.: faji hovatartozás, képességek...)⁹.

Mégis kinek kell biztosítani az emberi méltóság védelmét és annak érvényesülését? Az előbbi kérdésre a válasz véleményem szerint többrétű. Elsősorban adott maga az egyén, aki kialakítja a saját értékrendjét, szokásrendszerét, mely alapján próbálja élni a mindennapjait. Az egy másik kérdéskörbe tartozik, hogy ez mennyire fenntartható tudva a külső behatások létezéséről. Az egyén mellett kétségkívül a társadalom is részese annak, hogy az emberi önérzet és annak

⁶ Thun Éva: Mennyire jártasak a pedagógusok az esélyegyenlőség pedagógiájában? 2011

⁷ Pető Ildikó: Inklúzió a nevelésben, Iskolakultúra, 2003

⁸ Varga Aranka: Az inklúzió szemlélete és gyakorlata, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2015

⁹ Pető Ildikó: Inklúzió a nevelésben, Iskolakultúra, 2003

pártfogása biztosítva legyen. A következőkben nézzük pár mintát a másodlagos szociális színterekben megvalósuló integrációra, szegregációra. Az intézményekben megvalósuló szegregáció és integráció fontos kérdéseket vet fel a társadalmunkban. Számos magyar szerző írt erről a témáról, és az ő műveikből ismerhetjük meg a témával kapcsolatos gondolatokat. Kovách Imre egyik kötete az integrációs mechanizmusokkal foglalkozik, a magyar társadalmon belül, továbbá az integráció különböző aspektusait vizsgálja, és bemutatja azokat, amelyek hozzájárulhatnak az integráció előmozdításához. Az inkluzív oktatás az egyik legmértvadből integrációs mechanizmus. Ezen oktatási módszer kiindulási pontja az, hogy minden gyermeknek biztosítani kell a megfelelő oktatási eszközöket, valamint minden gyermeknek joga van az egyenlő oktatáshoz¹⁰. A társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon című tanulmányban is hangsúlyozzák az inkluzív oktatás rendszerének a fontosságát. ugyanis ezen rendszer szükséges a társadalmi integráció előmozdításához, amely lehetővé teszi az egyenlő esélyek biztosítását minden gyermek számára, függetlenül a származásuktól¹¹. Az inkluzív oktatás biztosítja az egyenlő esélyek körét, csökkenti a szegregációt, valamint a diszkriminációs lehetőségeket, továbbá hozzájárul az integrációhoz. Az előzményekből, amit biztosra vehetünk az az, hogy mindezekhez elengedhetetlen a személyiség szabad kibontakozása, amelyet az adott társadalomnak kell garantálnia. Valamint muszáj megemlítenem a család jelentőségét, amely a döntéseink nagy részére kihat. Ugyanis az általa hozott minták befolyásolják a nagybetűs élet forgatókönyvének alakulását. Durkheim megközelítésében az integráltság a csoport közös tudatában, közös hiedelmében és szokásaiban, belső kapcsolataiban, valamint a közös célokra történő rendeltetéseiben rejlik¹². A pszichológiai lexikon értelmezésében az integráció az egyes részek egészszé kapcsolódását, egyesülését jelenti¹³. *A szegregációnak két típusát különbözteti meg a szakirodalom: az elkülönítést és az elkülönülést. Az elkülönítés tudatos külső beavatkozás eredményeként jön létre, melynek az egyik formája az iskolán belüli szegregáció (pl. tagozatok és osztályok közötti, illetve osztályon belüli elkülönítés, tanórán kívüli foglalkozások, magántanulónvá nyilvánítás) és a másik az iskolarendszeren belüli, azaz az iskolák közötti szegregáció (pl. települések közötti, illetve intézményi szintű elkülönítés, indokolatlan fogyatékos/SNI tanulónvá nyilvánítás gyakorlata)*¹⁴. A fogalmak tudatában úgy vélem, hogy

¹⁰ Kovách Imre: Integrációs mechanizmusok a magyar társadalomban, Társadalomtudományi Kutatóközpont Argumentum, Budapest, 2020

¹¹ Dupcsik Csaba és munkatársai: Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon, Argumentum Kiadó, Budapest, 2012

¹² Ulrich Birner: Pszichológiai lexikon, Helikon Kiadó, Budapest, 2007

¹³ Raymond Boudon: Szociológiai lexikon, Corvina Kiadó, Budapest, 1999

¹⁴ Bihari Ildikó: Az iskolai szegregáció szerepe a hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok lemaradásában, Debreceni Egyetem Szociológiai és Szociálpolitika Tanszék, Debrecen, 2021

az integráció és a szegregáció olyan kifejezések, amelyek az emberek csoportokra osztására utalnak a társadalomban. Az integráció az egyenlőségen alapuló társadalmi elképzeléseknek megfelelően törekszik arra, hogy a különböző csoportokat összehozza és egyenlő feltételeket biztosítson mindenki számára. A szegregáció pedig olyan társadalmi rendszerekben jelenik meg, amelyek bizonyos csoportokat kizárnak vagy elkülönítenek, és így megakadályozzák az egyenlőséget. Az integráció és a szegregáció közötti különbség a társadalmi elképzelésekben és az oktatási rendszerekben jelenik meg. Az integráció előnyös a diákok számára, mivel segíti a különböző csoportok közötti megértést és toleranciát, valamint biztosítja az egyenlő lehetőségeket minden diák számára. A szegregáció azonban hátrányosan érinti a diákokat, mivel korlátozza a társadalmi mobilitást és a lehetőségeket a fejlődésre.

2.2. Család- hátrányos helyzet

A család definíciójának egyik legegyszerűbb megfogalmazása a következő: „a családot más csoportoktól az különbözteti meg, hogy különemű személyekből áll, akik különböző generációhoz tartoznak”¹⁵.

Bagdy Emőke klinikai szakpszichológus a következőképpen írta le a család fogalmát: „az egyén és a társadalom közti közvetítő informális kiscsoport”¹⁶.

Számomra a család, mint fogalom egy összetartozó egységet jelent, amely egy megkérdőjelezhetetlen és feltétel nélküli szereteten alapszik.

A családban elsajátított minták átadásának célja a társadalmi beilleszkedés megkönnyítése, és az identitás alapjainak megteremtése. A család céljai közt szerepel a normák, értékek, minták átadása. A család segíti a gyermeket, hogy információi bővüljenek, a családi környezet ad rá lehetőséget, hogy bővítse ismereteit. Ugyanis a mintákat látva következik azok elsajátítása, ezáltal a tanulás valósul meg, vagyis a gyermek rögzíti ismereteit. Viselkedését pedig gyakran a család másik tagjához igazítja. A családdal közösen töltött időben mutathatók meg, adhatók át a magatartási és viselkedési minták. (Pl.: hogyan oldják meg a problémákat, kríziseken miként jutnak túl, hogyan kezelik a konfliktusokat, hogyan fejezik ki a szeretetüket, miként viszonyulnak más személyekhez). Referencia- és kontrollcsoportként működik. Jó esetben az

¹⁵ Bodonyi Edit és társai: Család, Gyermek, Társadalom, Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006:9

¹⁶ Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1977:7

érzelmi teherbírást fokozó tényező, a támogató, problémamegoldás elsődleges bázisa. A család szocializációs hatása lényegesen függ a szülők nevelési stílusától¹⁷

A gyermeknevelés bonyolult feladatok és döntések sorozata, és csak évek múlva mérhető le az eredmény¹⁸

A gyermeket rengeteg hatás éri a környezetében és a társadalomban. Van, amikor nehezebben alkalmazkodik egy új környezethez, nem tud életkorának megfelelő kapcsolatot kezdeményezni társaival, beilleszkedési nehézséggel küzd. Úgy vélem, hogy a családon belüli odafigyelés az egyik legfontosabb kulcs. A család az emberi élet egyik legfontosabb és legősibb intézménye. A család tagjai közötti kapcsolatok rendkívül sokoldalúak és változatosak lehetnek, és a család szerepe, jelentősége és funkciói az élet különböző területein megjelenő kihívásokkal együtt változnak. Az egyik legfontosabb funkciója a családnak az, hogy gondoskodik a tagjai alapvető szükségleteiről, így például az étkezésről, lakhatásról, egészségügyi ellátásról és oktatásról. A család másik fontos funkciója az érzelmi biztonság és támogatás nyújtása, amely segít a tagoknak a stresszel és az élet nehézségeivel való megküzdésben. A család emellett az identitás és a személyiség kialakulásában is nagyon fontos szerepet játszik, mivel a családi értékek, hagyományok és normák meghatározóak lehetnek az egyén személyiségfejlődésében¹⁹. Czédliné Bárkányi Éva szerint a család egyik legfontosabb funkciója, hogy a tagjainak egy bensőséges közösséget biztosítson. A család meghatározó a gyermek fejlődése szempontjából, nagymértékben befolyásolja, hogy a gyermek mennyire lesz kiegyensúlyozott, milyen lesz a társaival és felnőttekkel való viszonya, mekkora önbizalmat halmoz fel, valamint a váratlan helyzetekben való viselkedését is alakítja²⁰. "A hátrányos helyzet pedagógiája" című könyv, melyet Dr. Várnagy Elemér és Dr. Várnagy Péter közösen írtak, azoknak a pedagógusoknak és szakembereknek szól, akik a hátrányos helyzetű gyermekekkel foglalkoznak, valamint átfogóan bemutatja a hátrányos helyzet kihívásait és azokat a pedagógiai megközelítéseket és módszereket, amelyek segíthetnek a nevelésben és az oktatásban. A szerzők szerint a hátrányos helyzet oka a szegénység, a kultúrahiány, a társadalmi kirekesztés és a diszkrimináció²¹. A hátrányos helyzetű gyermekek kulturális hátránya gyakran összefügg a szegénységgel és a társadalmi kirekesztéssel. A kulturális hátrányok különböző formákat ölthetnek, például: nyelvi nehézségek: ha a gyermek nem beszél jól az anyanyelvén

¹⁷ Bodonyi Edit és munkatársai: Család, Gyerek, Társadalom, Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006

¹⁸ Vajda Zsuzsanna: Embergyermekek - gyermekem, Göncöl Kiadó Kft., Budapest, 1990

¹⁹ Szabó Mihályné: A család szerepe, jelentősége, funkciói, kapcsolatfelvétel, a család megismerésének módszerei, technikái, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest, 2008

²⁰ Czédliné Bárkányi Éva: A család múltja és jelene, Kultúra és közösség, 2011

²¹ Dr. Várnagy Elemér- Dr. Várnagy Péter: A hátrányos helyzet pedagógiája, Corvinus Kiadó, 2000

az megnehezíti a kommunikációját, nevelési- és oktatási intézményekben való teljesítményét. Kulturális különbségek: Az ilyen gyermekek más kulturális háttérrel rendelkezhetnek, ami megnehezíti számukra az integrációt és az iskolai teljesítményüket. Az ismeretek hiánya: Az ilyen gyermekek gyakran nem rendelkeznek azokkal az ismeretekkel és tapasztalatokkal, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a kulturális javak és értékek megértése és befogadása könnyebb legyen. Hozzáférési korlátok: Az ilyen gyermekek nehezebben jutnak hozzá a kulturális javakhoz, például a könyvekhez, művészeti előadásokhoz, múzeumokhoz és más kulturális intézményekhez²².

Hiszem azt, hogy ezek a kulturális hátrányok leküzdhetőek és egy kis odafordulással többet érhetünk el a gyermek fejlődésében, mint annak hiányában. Természetesen a gyermek kulturális hátrányainak leküzdéséhez szükséges a köznevelési intézmények dolgozóinak elkötelezettsége: egy jó pedagógus sok gyermek jövőjét teheti könnyebbé, ha sikerül elérni, hogy a közösség ne lökje ki őket magából, hanem fogadja be és támogassa őket.

2.3 Esélyegyenlőség, egyenlőbánásmód

Úgy vélem, hogy az egyenlő bánásmód elve alapvető feltétel a gyermek fejlődéséhez. Fontos, hogy mindegyik gyermek érezze az elfogadást, akkor is, ha hátrányos helyzetű. Nevelés/oktatás szempontjából pedig az lenne a legmértékesebb, hogy a pedagógus tiszteletben tartsa a gyermek vallási, etnikai, kulturális hovatartozását. Az esélyegyenlőség fenntartása az élet bármely területén elengedhetetlen.

Varga Aranka az esélyegyenlőségről így vélekedett egyik művében:

„Az esélyegyenlőség és egyenlő esélyek (méltányosság) fogalmköre abból indul ki, hogy vannak egyenlőtlen helyzetben lévő személyek és csoportok a társadalomban. Az erre vonatkozó összes intézkedés és cselekedet arra irányul, hogy felismerje az egyéni vagy csoportszinten jelentkező hátrányokat és megpróbálja ellensúlyozni. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha maga a társadalom befogadóvá (inkluzív) válik. A befogadás (inklúzió) a társadalom egészének oldaláról tekint az egyenlőtlenégi rendszerre egy olyan szemléleti keretet kialakítva, amelyben a társadalmi kizárási, kizáródási kényszerek megszűnnek²³”. A szerző, Varga Aranka, a témában jártas szakértőként vizsgálja a különböző területeken (pl. oktatás,

²² Réthy Endréné, Vámos Ágnes: Esélyegyenlőtlenség és méltányos pedagógia, Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006

²³ Varga Aranka: Esélyegyenlőség a mai Magyarországon, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2013: 12

munkaerőpiac, egészségügy stb.) tapasztalható egyenlőtlenségeket, valamint azok lehetséges okait és következményeit. A könyv alapvető álláspontja az, hogy Magyarországon még mindig komoly problémát jelent az esélyegyenlőség biztosítása, és ennek az okai sokrétűek. Az egyik fontos tényező az, hogy az állami intézmények nem megfelelően működnek, és nem biztosítanak mindenki számára egyenlő lehetőségeket. Emellett a gazdasági és társadalmi struktúrákban is jelen vannak olyan szegregációs folyamatok, amelyek még nagyobb különbségeket teremtenek a különböző csoportok között. Varga Aranka könyve tehát nem csak a problémákat tárgyalja, hanem konkrét javaslatokat is megfogalmaz az esélyegyenlőség javítására. Ezáltal a könyv nem csak egy diagnózist ad a magyar társadalom állapotáról, hanem segít az olvasóknak abban is, hogy hogyan tudnak aktívan hozzájárulni az esélyegyenlőség előmozdításához. A könyv azt is hangsúlyozza, hogy az esélyegyenlőség biztosítása nem csupán az állam feladata, hanem mindenki felelőssége. Az egyének is aktívan részt kell venni az egyenlőtlenségek csökkentésében, és együtt kell működni az oktatási intézményekkel. Ezen gondolatmenet helytállóságával foglalkozik Farkas Tibor is az egyik művében. Könyve felhívja a figyelmet arra, hogy az esélyegyenlőség megteremtése mindenki érdeke és felelőssége. Az államnak, nevelési, - oktatási intézményeknek felelőssége van abban, hogy az esélyegyenlőséget elősegítsék és megteremtsék az egyének számára. A könyvben Farkas Tibor részletesen kifejti, hogy az esélyegyenlőség megteremtése nem csak a szegénység, az alacsony iskolai végzettség vagy a kisebbségi létből adódó nehézségek leküzdéséről szól. A szerző azon álláspontját fejt ki, hogy a tanácsadás lehetőséget ad az esélyegyenlőség megteremtésére, mivel a tanácsadók által nyújtott segítség révén az egyének képessé válnak a helyes döntések meghozatalára és a céljaik elérésére²⁴.

Fontos, hogy a hátrányos helyzetben élő gyermeket nyitottan fogadják, és tudatosítsák benne, hogy a közösség teljes értékű, elfogadott tagja. Sokféle hátrány lehet az okozója, hogy az elindulás nem történik meg egy intézmény által biztosított lehetőség felé. Ezért is fontos az egyenlő esélyek biztosítása. Az esélyegyenlőség megvalósulásához szükség van pozitív megkülönböztető intézkedésekre, valamint a szolidaritás kialakulásához és állandósulásához. Az Egyenlő Bánásmód és az Esélyegyenlőség Előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV törvény IV. Fejezet 31§-a szerint²⁵ a települési önkormányzatok helyi esélyegyenlőségi programot fogadhatnak el, amelyben elemzik a településen élő hátrányos helyzetű csoportok helyzetének alakulását és meghatározzák az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő célokat. A beilleszkedéshez elengedhetetlen olyan támogató lépések tervezése és megvalósítása, melyek

²⁴ Dr. Farkas Tibor: Esélyegyenlőség és tanácsadás, Szent István Egyetem, 2011

²⁵ Egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség törvény, 2003

csökkentik a meglévő hátrányokat. A gyermekek esélyegyenlőségének előmozdítását többféleképpen lehet biztosítani (pl.: a beiratkozásnál, a felvételnél, a gyermek fejlődésénél, a gyerekek egyéni fejlesztésében, a megfelelő programok kiválasztásában, és annak megvalósításában, a pedagógusok szakmai továbbképzésében, a partnerség építésében és a kapcsolattartásban a szülőkkel, segítőkkel, szakmai és társadalmi környezettel. Mindezek elősegítik a minőségi neveléshez/oktatáshoz való hozzáférést. Az egyéni bánásmód alapvető feltétel a gyermekek fejlődéséhez. Ehhez nélkülözhetetlen a gyermek egyéni fejlődésének figyelembevétele és annak ütemét mindig magához a gyermekhez viszonyítva kell megítélni. A fejlődés ütemének segítése mellett a támogatás és a gondoskodás is szükséges. Az 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról a következőket mondja: „A pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, tanítása. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy nevelő és oktató tevékenysége során figyelembe vegye a gyermek, tanuló egyéni képességét, tehetségét, fejlődésének ütemét, szociokulturális helyzetét és fejlettségét, fogyatékosságát, segítse a gyermek, tanuló képességének, tehetségének kibontakozását, illetve bármilyen oknál fogva hátrányos helyzetben levő gyermek, tanuló felzárkózását tanulótársaihoz”²⁶. Az egyenlő bánásmód, az esélyegyenlőség, a gyermek tiszteletben tartása, a társas kapcsolatok segítése, valamint a szülőkkel való egyéni és szoros kooperáció kiemelt cél és feladat az intézmények számára.

2.4. Esélyegyenlőség lehetőségei a gyermekek számára a közoktatásban

Az esélyegyenlőségnek nem csak az oktatásban, hanem az egész társadalomban meg kell jelenni, az esélyegyenlőség megteremtése nem csak jogi kötelességünk, hanem erkölcsi kötelezettségünk is, így fogalmazott Kövér Ágnes az egyik könyvében, melynek címe az "Esélyegyenlőség, jogok, közoktatás". Könyve az esélyegyenlőség témakörére fókuszál, és azt vizsgálja, hogyan lehetne megteremtteni a valódi esélyegyenlőséget a közoktatásban. A szerző hangsúlyozza, hogy az esélyegyenlőség megteremtése nem csak a szegregált iskolák eltörlésével és a roma tanulók integrációjával érhető el, hanem a tanulási folyamat átalakításával, a differenciált oktatással, a tanárok felkészítésével és a közösségi oktatási formákkal is²⁷.

²⁶ Közoktatási törvény, 19§ /7/ bekezdés B pont

²⁷ Kövér Ágnes: Esélyegyenlőség, jogok, közoktatás, Jogklinika és Street Law Oktatási és Kutatási Alapítvány, 2006

A közoktatásban a kiemelt figyelmet igénylő gyermekekre, - illetve azokra, akik hátrányos helyzetből érkeznek meglehetősen nagyobb nyomás hárul. Ezen terhelés csökkentése rendkívül fontos feladat. A 2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről 4. §-a, a következőképpen körvonalazza a kiemelt figyelmet igénylő gyermek/ tanuló definícióját:

a) különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló:

aa) sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló,

ab) beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló,

ac) kiemelten tehetséges gyermek, tanuló,

b) a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvény szerint hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermek, tanuló.” Ezen körökbe tartozó gyermekek helyzetük, valamint sajátos tulajdonságaik miatt az átlagostól eltérő foglalkozást, szakértelmet, figyelmet, eszközöket igényelnek.

A hátrányos helyzet jelenleg elfogadott definíciója alapján: hátrányos helyzetűnek az a gyermek, aki rendszeres gyermekvédelmi kedvezményt kap, nagykorúvá vált, továbbá a három felsorolt körülmény közül egy érvényes rá: a szülő/szülők alacsony iskolai végzettsége; a szülő/szülők alacsony foglalkoztatottsága; továbbá a gyermek elégtelen lakókörnyezete, illetve lakáskörülményei. Ha hátrányos helyzetnél meghatározott körülmények közül kettő fennáll, akkor a gyermek a halmozottan hátrányos helyzetű kategóriába kerül²⁸.

A hátrányos helyzetű gyerekek lemaradása többszintű. Gyarmathy Éva három részre osztotta a lemaradás okait. Egyrészt: a tudás mértékét a környezeti lehetőségek és az ingergazdagság befolyásolja. Ingerszegény környezetben kisebb mennyiségű tudást tudnak felhalmozni a hátrányos helyzetű gyerekek. Másrészt: olyan környezetben, ahol a nyelvi kód korlátozott ott a verbális- elemző gondolkodás is háttérbe szorul. Harmadrészt: az adott életkori képességek ingerszegény környezetben nem fejlődnek kellőképpen. E téren való lemaradás nehezen behozható, hiszen idősebb korban a hiányok kevésbé csökkenthetők²⁹. Ezen lemaradások csökkentését a felzárkóztatási törekvések csökkenthetik. Az elmúlt években/ évtizedekben az oktatáspolitikai napirendi kérdése lett az integráció, mely az esélyegyenlőség nélkülözhetetlen témája. A hátrányos helyzetű, - illetve az egyéni bánásmódot igénylő gyermekek előre lépésének segítésére szolgálnak a különböző oktatás- fejlesztő stratégiák. Ilyen stratégiák

²⁸ A gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatásáról szóló, 1997. XXXI tv 67/A §-ának módosítása

²⁹ Dudás Marianna: A hátrányos helyzetű gyermekek tehetséggondozásának rendszerszemléletű megközelítése, Nyíregyházi Főiskolai Pedagógus Képző Kar, Nyíregyháza, 2013

például a felzárkóztató és tehetséggondozó programok, az ösztöndíj- és támogatási rendszerek, a tanárok- pedagógiai munkatársak továbbképzéseinek a támogatása. Az integráció megvalósulásához a hosszabb kifutási idő szükséges. De mégis hogyan lehet sikereket elérni az integráció területén, ha a társadalom egy része ellenáll ezen törekvéseknek?³⁰. Az állami oktatás politika mellett több egyedi, civil szféra által létrehozott kezdeményezések igyekeznek az integrációt csökkenteni. Az Educatio Kht. megalapított egy olyan programcsomagot, amely segítséget nyújt azon pedagógusok számára, akik hátrányos helyzetű tanulókat foglalkoztatnak, ezen program letölthető az internetről. De mégis milyen alternatíváké lehet a jövő? Például a hagyományos oktatás alátámasztása a digitális világgal, a tanulók passzivitásának a csökkentése, a tanári tekintélyre alapozó módszerek elhagyása. A nevelési intézmények célkitűzései közt szerepeljen az esélyteremtés, a társadalmi beilleszkedés. Mindezekhez elengedhetetlen a rugalmas hozzáállás- illetve a gyermekközpontúság³¹.

2.5. Szociokulturális hátrányok

Az egyének közti szint béli különbségekkel a tudományágak közül többek közt a szociológia is foglalkozik. Ezen tudományterületen belül vizsgálják azt a kérdést, hogy valaki mennyivel és mihez képest van hátrébb, mint a többiek? Valamint azzal is foglalkozik, hogy mely az a társadalmi szerep/helyzet, melyben valaki már hátrányos helyzetűnek minősül³². Friedrich W. Kron német származású egyetemi tanár szerint a szocializáció a kultúrának egy sajátos metszete. Elmondása szerint, ahhoz, hogy az egyén megtudja valósítani az életét nélkülözhetetlen maga az ember létformája és az abból adódó képződmények felhasználása³³. De mégis mikor tekinthetünk egy szocializációt eredményesnek? Úgy gondolom ezen kérdéshez összetett válasz adható. Életünk folyamán körül vesznek minket a szabályok, melyeket, ha elfogadunk és normaként kezeljük őket, akkor egyé válunk velünk, ezáltal részesei lehetünk egy sikeres szocializációnak. Viszont ez az út egy hátrányos helyzetből indulva rögzesebb -és hosszabb időtartamú. A szocializáció kiteljesedéséhez állomásokon keresztül kell végig járnunk az utat. Mindegyik állomás más-más okból kifolyólag fontos

³⁰ Mayer József: "Itt nem lehet rövid távon eredményt elérni, hosszútávú folyamatokban kell gondolkodni" - Roma tanulók iskolai integrációja, a roma népesség foglalkoztatási esélyeiről, Új Pedagógiai Szemle, 2007

³¹ Rajnai Judit: Lehet másképp?!- avagy pedagógiai alternatívák a hátrányos helyzetű roma fiatalok nevelésében, Új Pedagógiai Szemle, 2014

³² Réthy Endréné, Vámos Ágnes: Esélyegyenlőtlenség és méltányos pedagógia, Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006

³³ Friedrich W. Kron: Pedagógia, Osiris Kiadó, Budapest, 1997

számukra. Talán a legfontosabb minközül a gyermekkor, hiszen ez az az időszak, ahol a dolgok nagyon is be tudnak vésődni. Ezen években a szabályok követésével és betartásával a személyiség is fejlődik. A gyermek korai fejlődésének keretét legfőképpen a szülei, illetve az ő személyiségük, társadalmi képük határozza meg. A gyermek születése átrendezi a szülők életét, bár a szülői befolyás a kettejük közti kapcsolatra mindvégig nagyobb. A kötődés alapfeltétele a figyelem. Fontos, hogy a szülő megértse a gyermeke jeleit és hogy ezekre megfelelően reagáljon. Későbbiekben a gyermek társas kompetenciájában a kötődés minősége jól mérhető, több kutatás is alátámasztja mindezt, például:

- Ha az anya a gyermekének első életévében biztatja a környezete felderítésére, akkor a gyermek második életévében érhetőbb jelzésekkel kommunikál.
- Új helyzetben való jó teljesítés? Jó nyelvi készségek? Pozitív érzelmek nyilvánítás? Jobb kognitív képességek? Mindezen kérdésekre a válasz a biztonságosan kötődő gyermek.

Gyermekkorban többek közt a személyiségfejlődés alapköveinek a letétele is zajlik. De vannak olyan fejlődépszichológusok, akik úgy vélik, hogy a személyiségfejlődés a kisgyermekkoránál későbbi időszekekre tehető³⁴. Egy biztos, mégpedig az, hogy a szocializáció minden generáció életében megtalálható, vagyis a szocializáció egy élethosszig tartó folyamat³⁵. A gyermek társadalomhoz való viszonyát befolyásolja a személyisége, emlékképei, valamint a biztos alapja. A gyermekkorban átélt események hatással vannak későbbi életveinkre. A hátrányos helyzet egy olyan terület, ahol ezen címkét viselőt érheti megkülönböztetés, mely által kialakulhat egyfajtaszociokulturális hátrány³⁶. A szociokulturális hátrány elemei Gyarmathy Éva szerint a következőek: anyagi javak hiánya, ingergazdag környezet hiánya, tudás és képességek hiánya, verbális- szekvenciális elemző gondolatok hatékonyságának hiánya, sikeres tanulás hiánya, a tanulás- tudás értékének a hiánya, konstruktív megküzdési stratégiák hiánya³⁷.

Úgy gondolom, hogy az oktatás a szociokulturális hátrányok leküzdésének kulcsa. Azonban a szegénység, a szegregáció és a diszkrimináció, amelyek gyakran társulnak a szociokulturális hátrányokkal, jelentős kihívást jelenthetnek az oktatási rendszer számára. A roma gyerekek esetében a szociokulturális hátrányok még élesebbek, és az oktatás egyik legnagyobb kihívása

³⁴ Berghauer Olasz Emőke: Fejlődéslélektan I., II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógiai és Pszichológiai Tanszék, Beregszász, 2013

³⁵ Teleki Béla: Szocializáció- Erkölcsi, társadalmi és családi élet alapja, Sopron, 2010

³⁶ Harsányiné Petneházi Ágnes: Hátrányos Helyzetű tehetséges tanulók szociális- érzelmi intelligenciájának vizsgálata a társas háló tükrében, Debreceni Egyetem BTK, 2018

³⁷ Gyarmathy Éva: Hátrányban az előny. A szociokulturálisan hátrányos tehetségek, Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Génius Könyvek Budapest, 2010

az ő teljesítményük és eredményességük javítása. Bencéné Fekete Anikó Andrea többféle módszert javasol annak érdekében, hogy segítsünk a szociokulturális hátránnyal rendelkező cigány gyerekeknek tanulni. Az alábbiakban összefoglalom néhány fontos javaslatát: A családdal való együttműködés: Az oktatási folyamatba a családokat is be kell vonni, és kapcsolatot kell kialakítani velük. Fontos, hogy a szülők is értsék az oktatás fontosságát és segítsék a gyerekek tanulását. Az is fontos, hogy a szülőknek is legyen lehetőségük tanulni, például nyelvtanfolyamon vagy szakmai képzésen részt venni. Az oktatás individualizálása: Az oktatásnak figyelembe kell vennie a tanulók egyedi szükségleteit és képességeit. A tanároknak rugalmasan kell alkalmazkodniuk a tanulók különböző tanulási stílusaihoz, és az oktatási módszereket is változatosan kell alkalmazniuk. A kulturális hátterek és nyelvek figyelembevétele: A kulturális érzékenység és az anyanyelvű oktatás segíthet a gyerekek motiválásában és az oktatási eredmények javításában. Az oktatási rendszernek rugalmasnak kell lennie: Az oktatási rendszernek rugalmasnak kell lennie a különböző diákok szükségleteinek és tanulási stílusainak megértése érdekében³⁸. Összességében úgy gondolom, hogy a szociokulturális hátrányokat nem lehetetlen csökkenteni- illetve megszüntetni. Természetesen mindenhez elengedhetetlen az időráfordítás, támogatás és az odafigyelés a gyermekekre.

2.6. Szegénység és egyenlőtlenségek

Társadalmi egyenlőtlenségek több területen is jelentkezhettek, például: vagyoni helyzet, jövedelmi viszonyok, munkakörülmények, lakásviszonyok, lakóhely környezete, műveltség, szabadidő mennyisége és eltöltésének a módja, egészségi állapot, érdekérvényesítés lehetősége. Hátrányos társadalmi helyzetbe soroljuk azokat a személyeket, akiknek az életkörülményei, szükségletkielégítési lehetőségei a társadalom többségénél lényegesen eltérőbb, rosszabb. Mit jelent az esélyek egyenlősége? Azt jelenti, hogy a társadalomban élő személyeknek megadatik az egyenlő esélyek lehetősége, hogy egyre kedvezőbb pozíciókat érjenek el, például: jövedelem, iskolázottság stb. területekre. Andorka Rudolf (társadalomfilozófus) szerint az egyenlőtlenségek kérdésköre három részre osztható: Egyrészt az egyenlőtlenségek szükségszerűek. Másodrészt, ha az esélyek egyenlőek, akkor a mérsékelt egyenlőtlenségek elfogadhatóak. Harmadrészt pedig van, hogy a teljes egyenlőtlenség a kívánatos³⁹. A

³⁸ Bencéné Dr. Fekete Anikó Andrea: Segítsünk tanulni! De mégis hogyan? A szociokulturális hátránnyal rendelkező cigány gyerekek tanulási szokásai, Tanulás és Fejlődés, 2016

³⁹ Andorka Rudolf: Bevezetés a szociológiába, Osiris Kiadó, Budapest, 1977

szegénység kérdéseivel a szociológia foglalkozik a legmélyrehatóbban. A szegénységgel kapcsolatos kutatási kérdések évszázados múltra tekinthetők vissza. A kérdésfeltevések listája folyamatosan bővül. Higgs- White szociológusok a szegénységet négy dimenzióra osztották. Egyrészt van a „hagyományos” szegénység, amely jövedelem szerint nyer meghatározást. Másrészt amikor több részletből adódik össze a szegénység. Harmadrészt a társadalmi kirekesztés által kialakult. Negyedrész az egyenlőtlenségek részéről behatárolt. Természetesen ezen megközelítések önmagukba nem adnak komplex képet a szegénységről, mindezekhez szükségesek a statisztikai adatok⁴⁰. Az egyenlőtlenség és polarizálódás a magyar társadalomban régóta jelentős probléma. A szakemberek szerint az elmúlt évtizedekben a magyar társadalom egyre inkább megosztottá vált, és egyre nagyobb a gazdasági, szociális és kulturális egyenlőtlenség. A jövedelmi egyenlőtlenségek Magyarországon tovább nőttek az elmúlt években. Az egyik fő oka ennek a szegénység és az alacsony bérek magas aránya, különösen a vidéki területeken. A gazdasági egyenlőtlenségek mellett a magyar társadalomban számos más típusú egyenlőtlenség is megfigyelhető. A roma kisebbség továbbra is a legszegényebb és legkiszolgáltatottabb réteg és a szegregáció és a diszkrimináció problémái továbbra is fennállnak⁴¹. Azok, akik már a gyermekkorukban sokat nélkülöznek és a hátrányok leküzdése az életük része, azoknak nagy erőfeszítéseket kell tenniük, hogy felnőttkorban ezek másképp legyenek. Milyen kitörési lehetőség lehet számukra? Például a felzárkóztatási törekvések, amelyek a szegénységi rétegtől való elhatárolást szorgalmazzák.

⁴⁰ Dr. Farkas Tibor: Esélyegyenlőség és tanácsadás, Szent István Egyetem, 2011

⁴¹ Szívós Péter, Tóth István György: Egyenlőtlenség és polarizálódás a magyar társadalomban, TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt., Budapest, 2013

3. A kutatás

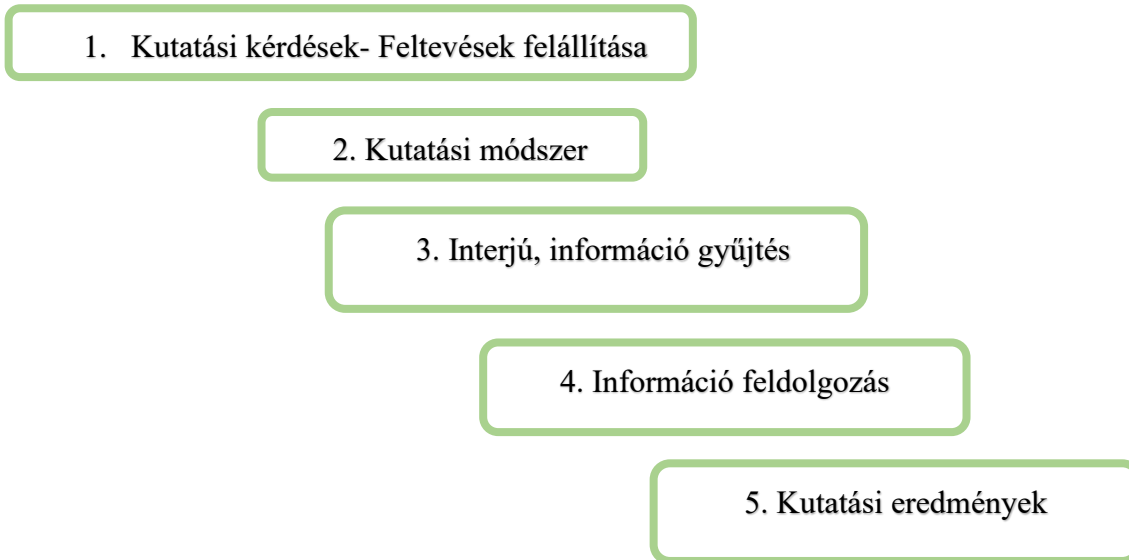
**„Arra taníts, hogy önálló lehessenek,
hogy büszke lehessenek magamra.
Hogy elgondolkozzam rajta,
hogy képessé válljak rá,
hogy eldönthessem,
hogy véghez vigyem.
Én magam!”
Maria Montessori**

3.1. Kutatásom célja

Kutatásom célja a hátrányos helyzet és az esélyegyenlőség kérdésköreinek a vizsgálata. A kutatásom során a hátrányos helyzet témaköréről, az esélyegyenlőség megszüntetésének lehetőségéről gondolkodom. Kutatásom két részből adódik össze. Az egyik fókuszát, a kvalitatív interjú felépítése, és később az adatok elemzése adja, amelyet egy hátrányos helyzetben felnövő személlyel készítettem. A hátrányos helyzetű címkét magán viselő személy képes valaha kitörni és elhagyni a megbélyegzést? Ezen kérdés motivált az interjú készítem közben. A másik rész pedig egy kérdőíves kutatás, mely a bölcsőde, mint köznevelési intézménybe járó hátrányos helyzetű gyermekek mindennapjainak milyenségére összpontosít. Kérdőívemet a kaposvári állami szférában elhelyezkedő bölcsődékben osztottam ki olyan szülőknek, akiknek gyermeke bölcsődébe jár és a hátrányos helyzet törvényi meghatározásával összekapcsolható. A bölcsőde képes-e felvállalni a szocializáció feladatát? Megvannak-e a fejlődést segítő személyi- illetve tárgyi feltételek? Kutatásom részeiben igyekszem ezen kérdéseket megválaszolni.

3.2. Interjú kutatásomnál alkalmazott módszerek

A szakdolgozatomban a használt kutatási folyamatokat a következő ábra szemlélteti:

1.Ábra: A kutatás folyamata

Forrás: Saját szerkesztés, tanulmányok alapján

3.3. Kutatási kérdések megfogalmazása

Az interjú alapján készült kutatásomnál a következő kérdések kerültek megfogalmazásra bennem:

- Függ az egyéntől a későbbi életéveire vonatkozóan, hogy a hátrányos helyzet mekkora hatással volt rá?
- A hátrányos helyzet által nyújtott nélkülözések hatással vannak az egyén életére?
- Lehet a tehetség egyfajta kitörési lehetőség?

3.4. Kutatási módszer:

A kutatásom során a primer kutatási módszerek közül a megkérdezést tartottam a legmegfelelőbbnek arra vonatkozóan, hogy feltárjam a hátrányos helyzetben való felnőtté válás hatásait. Úgy döntöttem, hogy mélyinterjút alkalmazok kutatási módszerként, mert úgy gondolom, hogy ez a legmegfelelőbb lehetőség a nyílt és közvetlen kommunikáció révén történő információgyűjtésre. A mélyinterjú az egyik legjobb kutatási módszer a feltételezések vizsgálatához, mivel lehetővé teszi a résztvevő számára, hogy szabadon fejezze ki véleményét és tapasztalatait⁴².

3.5. Interjú, információgyűjtés

A személyes interjút egy fő óvodapedagógussal készítettem, aki hátrányos helyzetben nőtt fel. Az interjú 7 kérdés megválaszolását foglalja magába, a teljes beszélgetést a mellékletbe csatoltam. A mélyinterjűm nagy előnye, hogy az általam összeállított kérdéssor segítségével olyan válaszokat kaptam, amelyek a dolgozatomhoz szükségesek voltak. Az interjút az általam leginkább illetékesnek ítélt személlyel folytattam, ami garantálta a megbízható és releváns információk áramlását a beszélgetés során. Az interjú online formában zajlott, így személyes, de mégis kényelmes környezetben voltunk. Az interjúalany nagyon nyitott és barátságos volt, ami lehetővé tette számomra, hogy szabadon beszéljünk a témáról. Az interjú eredményei kvalitatívak voltak, mivel a beszélgetés során olyan információkat kaptam, amelyek kiterjedtek a témára, és számos releváns aspektust fedtek le.

3.6. Információfeldolgozás, véleményezés

Szívhez szóló, mély és elgondolkodtató volt az egész beszélgetésem az interjú alannyal. Az egész történet a hátrányos helyzet köré csoportosult. Azt gondolnánk, hogy egy hátrányos helyzetű családba születés és abba a közegbe való nevelkedés egyfajta megbélyegzést nyújt az egyénnek az elkövetkező életéveire. Interjú alanyom ezen állításra rácáfolt. Hisz a gyermekkorában felmerülő nélkülözéseket leszámítva nem igazán emlékezett olyan esetre, amelyben valamiféle hátrány vagy esetleg megkülönböztetés érte volna. Úgy gondolom, hogy

⁴² Irving Seidman: Az interjú, mint kvalitatív módszer, Kutatási- módszertani kiskönyvtár, Budapest, 2002

R.- az interjúalanyom válaszában az egyik fontos üzenete, hogy a család az egyén és a társadalom számára is kiemelkedő jelentőségű intézmény, amelynek funkciói és kapcsolatai alapvetően befolyásolják az emberek fejlődését és jólétét. Az otthonról hozott minták és értékek végig kísérik az életét. Ugyanis az otthonról hozott értékek és minták jelentős hatással vannak az emberek személyiségére, viselkedésére és életstílusára. Az otthoni környezet, a szülők, a családtagok és azok értékrendje mind hozzájárulnak ahhoz, hogy az egyén hogyan értelmezi a világot és hogyan alakítja ki az életét. A család egy dinamikus rendszer, melyben a kommunikáció fontossága jelentős, a család tagjai fontosak egymásnak⁴³. A család az emberi élet egyik legfontosabb intézménye, amelynek szerepe és jelentősége nagy hatással van az egyének fejlődésére és jólétére. A család funkciói például a gyermeknevelés, a szeretet és támogatás biztosítása, az értékrend átadása és az egyén identitásának kialakítása. A családon belüli kommunikáció és kapcsolatok minősége alapvetően befolyásolja az egyének fejlődését és jólétét. A családtagok közötti kommunikáció minősége hatással van a konfliktuskezelésre, az egymás iránti tiszteletra és az együttműködésre⁴⁴. A második kérdésre adott válaszból arra a következtetésre jutottam, hogy ami megmaradt R. gyermekkori történéseiből az a nélkülözés. Véleményem szerint a nélkülözés egy olyan probléma, amelynek a jelenléte hatással van az emberek életminőségére, illetve a jólétükre.

A nélkülöző családok körében az gyermekek oktatása, iskolázottságának a gyámolítása a társadalom, valamint az egyén szempontjából is hasznosnak vélhető. Az oktatást támogató hátránykompenzáló kezdeményezések előnyt eredményezhetnek a társadalomnak. A kedvezőtlen anyagi körülmények között élő szülők mentorálása nagyban hozzájárul a gyermekük sikerességéhez⁴⁵. Nézőpontom szerint a szegény családok szülőinek mentorálása hozzá járul a gyerekek oktatási és társadalmi helyzetének javításához. A szülők mentorálása lehetőséget ad a szegény családok szülőinek arra, hogy jobban megértsék a gyerekek oktatási szükségleteit és lehetőségeit. Ez lehetővé teszi számukra, hogy jobban támogassák a gyerekeiket az iskolában, és segítsék őket abban, hogy elérjék a kitűzött célokat. A mentorálás során a szülőknek nem csak az oktatási rendszer működésére kell ráérezniük, hanem arra is, hogy milyen lehetőségeik vannak a gyermekeik számára, hogy jobb eredményeket érjenek el.

⁴³ Bánlaky Pál: A család belső működése- A családon belüli kapcsolatok dinamikája, Családszociológiai Gyűjtemény, Debrecen, 2006

⁴⁴ Szabó Mihályné: A család szerepe, jelentőségei, funkciói, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest, 2008

⁴⁵ Fejes József Balázs, Kelemen Valéria, Szűcs Norbert: Szülők mentorálása a hátrányos helyzet átörökítésének megelőzése érdekében, SZTE JGYPK, Szeged, 2013

A szegény családokban élő gyermekek számára a mentorálás egyaránt fontos lehet a társadalmi mobilitásuk szempontjából is. Az olyan programok, amelyek a szülők mentorálására fókuszálnak, lehetőséget adnak a szegény családok gyermekeinek arra, hogy jobb eredményeket érjenek el, és ezzel növeljék az esélyüket arra, hogy később jobb életet éljenek. Ezért is lenne különösen fontos, olyan programok szorgalmazása, amelyek segítenek a szegény családok szülőinek a mentorálásában, hogy javítsák a gyerekek oktatási és társadalmi helyzetét. A szülői iskolák, a szülői klubok és a szülői szervezetek kiemelkedő szerepet töltenek be a szegény családok mentorálásában. Ramóna fiatalkorú évei alatt részt vett olyan támogató programban, amely a hátrányos helyzetre fókuszált. A programban való részvétel bizonyos időközönkénti plusz korrepetálással járt, - illetve tanulmányi átlag szerinti ösztöndíj juttatással. Mindezen túl a Roma Kisebbségi Önkormányzat is támogatta életkörülményeit némi ösztöndíjjal. Hátrányos helyzetű gyermekek számára számos program létezik, amelyek célja, hogy segítsék őket az oktatásban és a társadalmi integrációban. Az alábbiakban felsorolnék néhányat ezek közül:

- a) Mentorprogramok: A mentorprogramok célja, hogy segítsék a hátrányos helyzetű gyermekeket abban, hogy megbirkózzanak az iskolai nehézségekkel. A mentorok pozitív szerepmoделlek, akik segítenek a gyermekeknek az oktatásra való felkészülésben és az életben való eligazodásban.
- b) Kollégiumok: Sok hátrányos helyzetű gyermeknek nehéz lehet az oktatáshoz szükséges eszközöket és körülményeket biztosítani. A kollégiumok olyan intézmények, amelyek biztosítják a gyermekek számára a szükséges feltételeket, például étkezést, szállást és tanulási lehetőségeket.
- c) Nyári táborok: A nyári táborok célja, hogy lehetőséget biztosítsanak a hátrányos helyzetű gyermekek számára a szórakozásra, a kikapcsolódásra és az élményekre. Az ilyen táborokban a gyermekek olyan tevékenységeket végezhetnek, amelyek segítik a személyes fejlődésüket, mint például az ének, a tánc vagy a sport.
- d) Nyári iskolák: A nyári iskolák lehetőséget biztosítanak a hátrányos helyzetű gyermekeknek, hogy az iskola szünetében is továbbtanuljanak. Az ilyen programokban a gyerekek olyan tevékenységeket végezhetnek, amelyek segítik a tanulást és a kreativitást.

- e) Étkezési programok: Sok hátrányos helyzetű gyermek számára nehéz lehet az étkezés biztosítása. Az étkezési programok olyan kezdeményezések, amelyek biztosítják a gyermekek számára az étkezést a köznevelési intézményekben vagy azokon kívül.

Hátrányos helyzetű gyermekek számos nehézséggel szembesülnek az életben, amelyek gyakran akadályozzák őket abban, hogy a köznevelési intézményekben és az életben sikeresek legyenek. Ezért fontos, hogy olyan programokat hozzunk létre, amelyek segítenek nekik abban, hogy áthidalják ezeket a nehézségeket és elérjék a kitűzött célokat. Fontos, hogy a gyermekek merjenek nagyot álmodni, és kezdjék meg az utat az álom megvalósításához. Ramóna gyermekként mert nagyokat álmodni és óvodás korától fogva kitartott az elképzelése mellett, hogy énekesnő lesz, majd ez a gimnázium környékén változott amikor már színésznői babérokra szeretett volna törni, végül az élet másfelé terelte és pedagógus diplomát szerzett. Ebből adódóan a mindennapjaihoz szorosan kapcsolódik az ének-zenei, az anyanyelv nevelés mesélés formájában, valamint ezáltal kicsit az előadásmód is. Úgy gondolja, hogy ha valaki tehetséges valamiben, akkor azt nem szabad veszni hagyni és erősíteni azt a képességét. Erről a gondolatmenetről egy idézet jutott az eszembe, amely a következő:

*„Emberi érték a tehetség,
ami majdnem mindenkiben megtalálható,
csak sokáig kell faragni a követ,
hogy végül megcsillanjon a drágakő”.*

Czeizel Endre

R.-re a legnagyobb hatással a tehetsége kibontakozását illetően a magyar tanárnője volt, aki noszogatta továbbtanulási terveit egy dráma tagozatos gimnázium felé. A lány több vers és próza mondó versenyen is részt vett, szép eredményeket elérve, tehetséges volt a szavalásban, amelyet több alkalommal díjjal jutalmaztak. Az interjú alany a tanulás mellett a tehetséget tartja jó kitörési lehetőségnek. A tehetség egyfajta különleges jelenség, amely felhívhatja a figyelmet a társadalom, valamint a köznevelési intézmények gyenge és erős pontjaira is. Mi az, ami a tehetségest teljesítményre készíti? – maga a kiemelkedő képesség, az egyéni látásmód/

gondolkodásmód, továbbá a belső hajtóerő megléte⁴⁶. Számomra a tehetség szó sokszínűséget jelent, sokszor eltérő kulturális és szociális közegből kerülnek ki a tehetséges egyének. Ezen személyek kibontakozását nagymértékben segítik a tehetségsegítő programok. A hátrányos helyzet gyakran szül visszahúzó erőt, azonban a tehetség kitörését ez nem gátolja. A tehetség társadalmi helyzetétől függően bárkiben meglelhető. Alanyunk szerint a szorgalom mellett az az egyik legfontosabb tehetséget elősegítő tényező, hogy kik veszik körül a gyermeket, hogy észreveszik-e a rejtett képességeket, és segítséget nyújtanak a tehetség szárnyalásához. A gyermek adottságainak az ismerete nagyban hozzájárul a tehetség kibontakoztatásában. A kérdés már csak az, hogy az érintett gyermekek élnek-e a kínálkozó lehetőségekkel? A család és a barátok támogatása motiválhatja az egyént arra, hogy többet tegyen a tehetségének fejlesztése érdekében. Az őket körülvevő embereknek lehetőséget kell adniuk számukra a kreativitás kibontakoztatására, és el kell ismerniük az eredményeiket. A tehetséges emberekkel való foglalkozás és a tehetség segítése az egyik legfontosabb és legérdekesebb kérdés a mai társadalomban. Úgy gondolom, hogy az oktatási rendszernek, a szülőknek és a közösségnek együtt kell dolgoznia annak érdekében, hogy biztosítsák a tehetséges emberek számára a szükséges támogatást. Interjúm zárásaként pedig a következő kérdést tettem fel: mit gondolsz a hátrányos helyzet és az esélyegyenlőség fogalmának a kapcsolódási pontjairól?

A kérdésre adott összetett válasszal személy szerint egyetértek. Úgy gondolom, hogy a hátrányos helyzet az egyén társadalmi beilleszkedését, illetve az életben való előremenetelét is nehézkessé teheti. Az esélyegyenlőség megléte segíthet ezen nehézségek leküzdésében. A társadalmi igazságosság elérése érdekében fontos, hogy az állam biztosítson olyan programokat, melyek a hátrányos helyzetben élők támogatását, valamint az egyenlőtlenségek csökkentését szorgalmazzák.

Az esélyegyenlőség nem csak jogi kérdés, hanem erkölcsi és társadalmi felelősség is, az esélyegyenlőség javítása mindenki érdeke. Az otthonról hozott minták és értékek egyik fontos szerepe, hogy segítenek az egyénnek megtalálni a helyét a világban⁴⁷. Az eset alánya milyen értékeket hozott magával a családjából? Ezen kérdésre a válaszom a hosszú ismeretségből fakadóan a következő: tisztelet, hűség, alázat, becsületesség, szorgalom, szeretet és az együttérzés mind olyan tulajdonság, amely gazdagítja Ramóna jellemét. Ramóna jelenleg a fővárosban éli mindennapjait, mint óvónő. Szakmáját mára már hitvallásként éli meg. Szakmai kompetenciáit igyekszik folyamatosan fejleszteni, a továbbtanulás lehetőségei pillanatnyilag is

⁴⁶ Gyarmathy Éva: A tehetség háttere és gondozásának gyakorlata, Elte Kiadó, Budapest, 2007

⁴⁷ Varga Aranka: Esélyegyenlőség a mai Magyarországon, Pécsi Tudományegyetem, Pécs, 2013

fenntartják az érdeklődését. Munkáját mindig becsületesen végzi és igyekszik jó pedagógusként tevékenykedni.

3.7. Kutatási eredmények

A mélyinterjú lehetőséget adott számomra, hogy egy informális és szabad beszélgetést folytassak az interjúalannyal. A mintavétel során figyelembe vettem, hogy az interjúalany tisztában legyen a hátrányos helyzet fogalmával, és hogy tapasztalta, milyen felnőni egy olyan családban, ahol a nélkülözés szerepet játszott az életükben. A interjútervezet kialakítása során a beszélgetést az általánostól a specifikusabb irányba terveztem elmozdítani. Összességében úgy gondolom, hogy a hátrányos helyzet következtében átélt negatív események száma a mai társadalomban csökkenő tendenciát mutat. Az esélyegyenlőség jelen van a világ számos területén, bár a gyakorlatban csak kisebb- nagyobb sikerekben mutatkozik meg. Egy megfelelő hozzáállás segíthet a jó gyakorlatok növelésében. Pedagógiai munkám során igyekszem ezen jó gyakorlatokat megtartani, illetve bővíteni, mindezt az egyenlő esélyek és egyenlő bánásmód elvét szem előtt tartva.

3.5. Kérdőíves felmérésem célja

A kérdőíves felmérés célja azon demográfiai adatok bemutatása, amelyek segítségével meg lehet határozni a hátrányos helyzetű gyermekek környezetét. Emellett azt vizsgálja, hogy a szülők mennyire elégedettek a bölcsődével, mint köznevelési intézménnyel, és hogy észlelték-e bármilyen fejlődést a gyermekeikkel kapcsolatban a bölcsődébe járásuk ideje alatt. A kérdőíves felmérésem első pár kérdésével a hátrányosságból származó demográfiai okokat szeretném bemutatni. Arra kívánok rávilágítani, hogy az iskolázottság és a munkanélküliség okozhat a szociális hátrányt. A további kérdések a bölcsődével, a gyermek fejlődésével, a szülői véleményekkel kapcsolatos elégedettségre utalóak. Úgy gondolom, hogy a szülői elégedettség a bölcsődei ellátással kapcsolatban nagyon fontos tényező, hiszen a szülőknek bizalmat kell adniuk ahhoz, hogy gyermekeiket biztonságban és megfelelő ellátásban tudják hagyni. Kérdőívemet a bölcsődei szolgáltatások minőségének értékeléséhez is felhasználtam, amely segítségével a szülők kifejezhetik elégedettségüket vagy elégedetlenségüket. A következőkben néhány adatot diagramm segítségével jeleníték majd meg.

3.6. Kutatási kérdések

A kérdőíves felmérésben az általánosabb témáktól elindulva fokozatosan a specifikusabb területekre terveztem irányítani a fókuszot.

Kutatási kérdések:

- Milyen fejlődési lehetőségeket kínál a bölcsőde?
- Mekkora a bölcsődével való elégedettség mértéke?

3.7. Kutatási módszer

A kérdőíves kutatási módszert választottam, amelyben előre megtervezett kérdéseket tettem fel az adatokat szolgáltató résztvevőknek. A kérdések nyitott formájúak voltak, és a válaszokat számszerűsítettem, hogy könnyen feldolgozhatóak legyenek. A kérdőív lehet papíralapú formátumban készült, és lehet anonim volt. A kérdőíves kutatási módszer lehetővé tette számomra a minták vizsgálatát, és hatékony módja volt az adatok összegyűjtésének⁴⁸.

3.9. Kérdőív eredményeinek értékelése

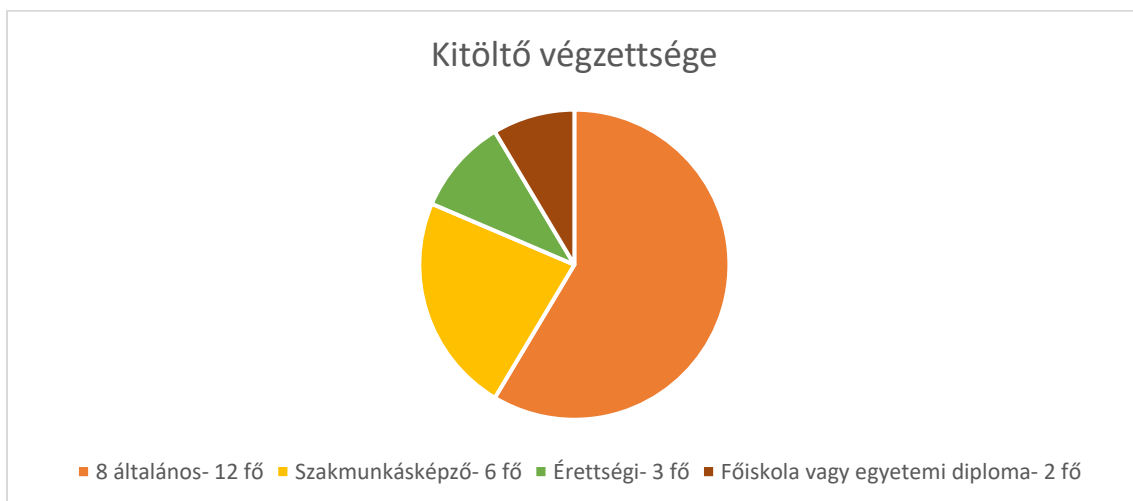
A kaposvári állami szférába tartozó bölcsődékbe járó rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre jogosult gyermekek száma 23 fő, ennyi darab kérdőívet osztottam ki a családoknak, és ugyanennyi kitöltött kérdőív vissza is érkezett.

Első kérdésem a szülői szerep, illetve a kitöltő nemére vonatkozott. A huszonhárom kérdőívből tizennégyet édesanya, hatot édesapa, illetve hármat nevelőszülő töltött ki. Ebből az arányból azt lehet feltételezni, hogy a köznevelési intézmények, esetünkben a bölcsődével kapcsolatos feladatot jelen kérdőívben nagyobb mértékben a nők vállalták magukra.

⁴⁸ Hunkár Márta: A kutatás módszertana, Debreceni Egyetem, Debrecen, 2013

Második kérdésben a kitöltő életkorára kerestem a választ. A következő válaszok érkeztek: 18 évnél fiatalabb- 1 fő, 18-24 év- 11 fő, 25-30 év- 3 fő, 31-34 év- 4 fő, 36-40 év- 1 fő, 40 év felett- 3 fő. A válaszadók többsége fiatal. Érdekes adat, hogy a negyven év feletti 3 fő, a nevelőszülők kitöltőkből adódott össze. A túlnyomó többségű fiatal válaszadók ellent mondanak azon megállapításnak, hogy a fiatalok felnőtté válása, gyermekvállalási elképzeléseik kitolódnak⁴⁹. A közvetlen környezetemet áttekintve pedig ennek az ellenkezőjét látom. Egyre több kortársamnál tolódik ki a gyermekvállalás, családalapítás. Véleményem szerint ennek az egyik legfőbb oka az oktatási és karrierépítési lehetőségek bővülésének a szem előtt tartása. A fiatalok egyre több időt töltenek az iskolában és az egyetemen, és ezáltal kevesebb időt fordítanak a családalapításra. Az iskolai tanulmányok és az egyetemi végzettség a munkaerőpiacon való sikeres elhelyezkedéshez elengedhetetlen, és sok fiatal úgy dönt, hogy először ezt a célt szeretné elérni.

A harmadik kérdés a kitöltő végzettségére vonatkozott, melyet diagram segítségével ábrázolnék:

2. Ábra: Kitöltők végzettsége

Forrás: saját szerkesztés

A válaszadók, több, mint a fele alapfokú végzettséggel rendelkeznek, szakmát nem szereztek, ebből kifolyólag valószínűleg a munkaerőpiacon is nehezebben tudnak elhelyezkedni. A kitöltők kicsivel több, mint egy negyede rendelkezik szakképesítéssel, ezen válasz lehetőséget túlnyomó részben az édesapák jelölték meg. A három fő érettségi végzettség tulajdonosai

⁴⁹ Paksi Veronika, Király Gábor, Luksander Alexandra: A gyermekvállalás időzítésével kapcsolatos lakossági attitűdök egyes bizonytalansági tényezők tükrében, Szociológiai Szemle, Budapest, 2014.

édesanyák. A főiskolai vagy egyetemi kategóriát pedig a válaszadók közül két nevelőszülő jelölte meg. A szülők rendelkezésére álló erőforrások nagymértékben befolyásolják/meghatározzák a gyermeket körülvevő világot, ilyen erőforrás például az alacsony iskolai végzettség is⁵⁰. Úgy vélem, hogy az alacsony szülői végzettség nem jelent automatikusan hátrányt a gyerek számára. A sikeres karrierépítés és az oktatási előrehaladás általában kemény munkát, kitartást és az oktatás iránti elkötelezettséget igényel, függetlenül a szülők oktatási szintjétől.

Negyedik kérdésem arra vonatkozott, hogy a kitöltő a gyermekével/ gyermekeivel milyen típusú településen él. A kitöltők közül 4 fő a „község vagy falu”, 10 fő a „város” és 9 fő pedig a „megyeszékhely” kategóriát jelölte meg válaszként.

Ötödik kérdésem arra vonatkozott, hogy jelenleg a válaszoló munkaviszonyban áll-e. 16 igen és 8 nem válasz érkezett.

A hatodik kérdés a kitöltő munkaviszonyának a jogviszonyára fókuszált. A következő öt lehetőség közül választhattak: egyszerűsített foglalkoztatott, közmunkás, alkalmazott, vállalkozó, illetve gyermeknevelési támogatásban részesül. Az előző kérdésre „nem” választ adók mindegyike részesül valamilyen gyermeknevelési támogatásban (GYES, GYET, GYED...). Egy fő választ adó jelölte meg a „közmunka” csoportot. 2 fő jelölte meg az „egyszerűsített foglalkoztatott” jogviszonyt. Tíz fő pedig az „alkalmazott” lehetőséget karikázta be. Ketten viszont a „vállalkozó” kategóriát jelölték.

Hetedik kérdésem a szülők gyermekeinek a számára vonatkozott. Tíz főnek-1, nyolc főnek- 2, egy főnek-3, valamint négy főnek 3-nál több gyermeke van.

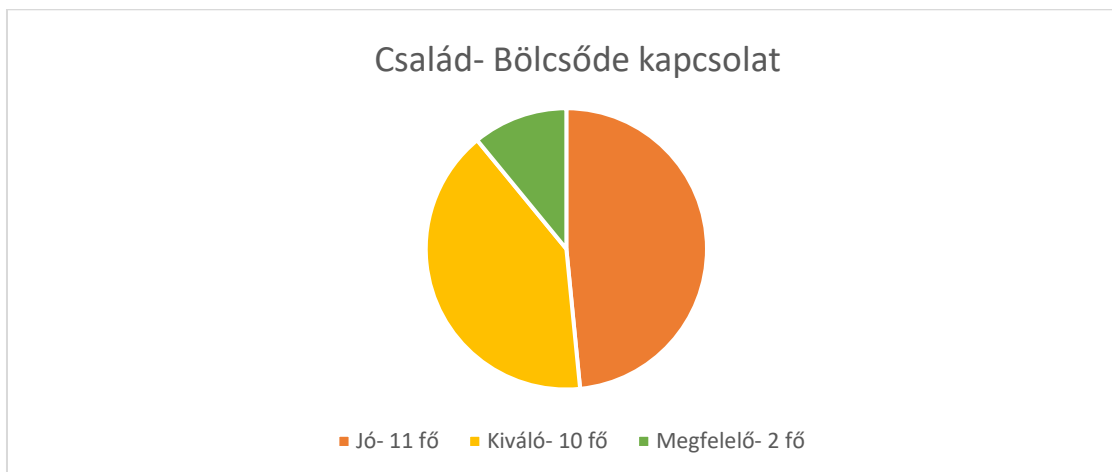
A nyolcadik kérdésem a következő volt: „A gyermeke bölcsődébe kerülésekor történt-e anamnézis felvétel? Huszonkettő igen- és egy darab nem válasz érkezett. Úgy gondolom, hogy a nem válaszadó esetében is történt anamnézis felvétel, hiszen erre a bölcsőde nagy hangsúlyt fektet, mert ezen a dokumentáció kitöltésével kapott adatok segítenek jobban megismerni a családot, továbbá a gyermekek otthoni körülményeit. Valószínűleg ebben az esetben a családlátogatás során került sor az anamnézis felvételére. Ez a dokumentáció nagy segítséget nyújt a munkák során a gyermekek fejlődésének az állapotának a felmérésében. Ugyanis a

⁵⁰ Farkas Zsuzsanna: Helyzetkép az Észak- Magyarországi szegény gyerekek iskolai életéről, Szociológiai Szemle, 2002

megfigyelés és az anamnézis az alapja ezen dokumentálásnak⁵¹. Az anamnézis felvétel során általában az alábbi területeken gyűjtünk információkat:

- A) Egészségi állapot: Az egészségügyi anamnézis során kérjük az egészségügyi adatokat a gyermekről, például az allergiákat, a krónikus betegségeket, az orvosi kezeléseket és az oltásokat igazoló dokumentációkat.
- B) Fejlődési előzmények: Az életkorhoz igazodva megkérdezhetjük a gyermek fejlődési előrehaladását különböző területeken, mint például a beszédfejlődés, mozgásfejlődés.
- C) Életkörülmények: Kérdéseket tehetünk fel a szülőknek vagy gondviselőknek a gyermek otthoni körülményeiről, a családi helyzetről.
- D) Szokások és rutinok: Érdeklődhetünk a gyermek alvási szokásairól, étkezési rutinjairól, illetve más szokásairól, amelyek segíthetnek az ő kényelmük és biztonságuk megteremtésében.

Következő kérdésben a család- bölcsőde kapcsolatának a milyenségére kerestem a választ. A szülők a következő válaszlehetőségek közül választhattak: rossz, megfelelő, jó, kiváló. Ketten adták a „megfelelő”, tizenegyen a „jó”, tízen pedig a „kiváló” választ.

3.Ábra: Család- Bölcsőde kapcsolata

Forrás: saját szerkesztés

⁵¹ Dr. Nyirai Ágnes és munkatársai: A bölcsődei nevelés- gondozás szakmai szabályai- Módszertani levél, Nemzeti család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 2012

„A bölcsődei nevelés- gondozás a családi neveléssel együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermek fejlődését”. A bölcsőde látogatás, családlátogatás, beszoktatás, valamint a napi találkozások segítik a szülőket, hogy megismerjék a bölcsődei nevelés- gondozás elveit, a kisgyermeknevelők munkáját pedig segítheti a szülő, azzal, hogy tájékoztatja a gyermeke szokásairól, igényeiről⁵². Véleményem szerint a következő alapfeltételek igazán fontosak egy jó család- bölcsőde kapcsolat létesítéséhez: jó kommunikáció, megfelelő háttérinformáció, eredményes együttműködés, támogató és biztonságot adó környezet, szeretetteljes légkör.

Tizedik kérdésem a következő volt: „Mi okoz nehézséget gyermeke számára a bölcsődében? Ezzel a kérdéssel azt szerettem volna megtudni, hogy mi okozza a legtöbb vagy legnagyobb akadályt, nehézséget a gyermekeknek a bölcsődében. A válaszok szerint a legnagyobb nehézséget a „szabályok, napirend követése”, valamint „a szülői elválás pillanata” jelent, 8-8 válasz érkezett. Ezt követi 5 szülői válasz a „különböző egyéni hátrányok” kategóriában, ezen ponton belül beszélhetünk érzelmi/kötődés nehézségekről, beilleszkedési problémákról, vagy akár evéssel kapcsolatos kérdéskörökről. Továbbá kettő szülő az „alkotó tevékenységekben való részvételt” emelte ki az esetlegesen felmerülő napi nehézségekből. Munkám során ténylegesen tapasztalom, hogy a szabályok betartása több kisgyermeknek is nehézséget okoz, más az otthoni légkör és mások az elfogadott normák a bölcsődében. A szülői elválás pillanatának nehézségei főleg a beszoktatás ideje alatt mutatkoznak meg. Az idő előrehaladtával a gyermekek felszabadulnak és egyre önfeledtebbek lesznek a bölcsődei közegben, ebből adódóan ritkábban találkozunk elválás után síró gyermekkel.

Tizenegyedik kérdésem a gyermek bölcsődébe járásának az időtartamára vonatkozott. A válaszokból kiderült, hogy 2 gyermeknél jelenleg a beszoktatás időszaka zajlik, 1 gyermek pedig még 1 hónapnál kevesebb ideje van a bölcsődében. Három gyermek 1-3 hónapja, négy gyermek pedig 3-5 hónapja látogatja az intézményt. A legmagasabb kitöltési arány szerint nyolc gyermek, aki 5 hónap-1 éve jár bölcsődébe. Négy gyermeknek 1 évnél több ideje köthető a bölcsődés hétköznaphoz, és a választ adók közül egy fő jelölte be a 2 vagy annál több kategóriát. A gyermek bölcsődébe kerülését követően nagyban hozzá tudunk járulni a fejlődéséhez. A következő kérdéseim a fejlődés téma körére fókuszáltak.

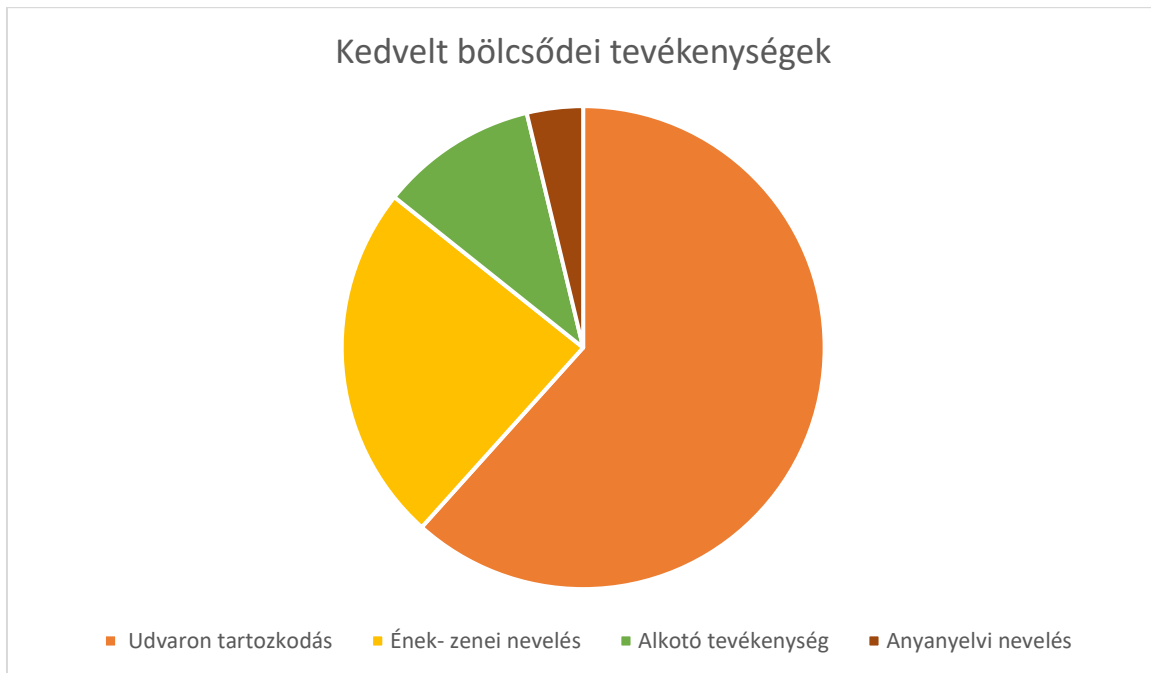
⁵² Dr. Nyirai Ágnes és munkatársai: A bölcsődei nevelés- gondozás szakmai szabályai- Módszertani levél, Nemzeti család- és Szociálpolitikai Intézet, Budapest, 2012

Tizenkettedik kérdésem a következő volt: „Fejlődött gyermeke a bölcsődébe kerülés óta? Ha igen a válasza, kérem írja le miben tapasztalt fejlődést”. Ezen kérdésre egyöntetű válasz érkezett. A huszonhárom kitöltő közül min igennel válaszolt és hogy mely területeket tüntették fej, mint fejlődés észlelés? - azt a következőkben részletezem. A válaszok változóak voltak. Többségében a beszéd, - mozgásfejlődést írták le. De volt olyan válaszadó, aki a társas kapcsolatok javulását írta. Az önállóságra való törekvéseket négy szülő említette. Kettő, akik a beszoktatás időszakát élik már fejlődést tapasztalnak gyermekük alvás időtartamában. Volt olyan kitöltő, aki olyan tulajdonságok fejlődését emelte ki, mint például a: nyitottság, alkalmazkodás. Két kitöltő pedig megjegyezte a jobb napirend kialakulását. A bölcsőde az első intézmény, amelybe a gyermeknek lehetősége van a fejlődésre. Fejlődésének az útjába a kisgyermeknevelő tudja segíteni, például azzal, hogy megteremt neki egy olyan biztonságot és szeretetet nyújtó légkört, melyben a gyermek nyugodtan és boldogan tudja magát érezni. A fejlődésről vezetett dokumentációk végig kísérik a gyermekek bölcsődében eltöltött idejét, és egy képet adnak arról, hogy honnan hova jutott el ezen idő alatt a különböző fejlettségi területeken⁵³. Úgy gondolom, hogy a bölcsődei neveléshez fontos szempontok, hogy mi kisgyermeknevelők rugalmasak legyünk és készen álljunk változtatásokra, ha az szükséges. Például, ha egy gyermek lassabban fejlődik, vagy nehezebben alkalmazkodik a bölcsődei környezethez, akkor külön figyelmet kell szentelnünk neki, és esetleg módosítanunk kell a nevelési programot, hogy megfeleljen a gyermek egyedi szükségleteinek. Mindenhez szükséges, hogy képesek legyünk megfigyelni a gyerekeket, kommunikálni a szülőkkel és egymással, és rugalmasan és kreatívan kezeljük a változó helyzeteket.

Tizenharmadik kérdésem arra vonatkozott, hogy melyik bölcsődei tevékenységet kedveli leginkább a gyermek. Ez a kérdés feltételezi a szülő-gyermek közti jó kommunikációt, hiszen csak akkor tudhatja erre a kérdésre a választ a kitöltő, ha rendszeresen beszélget gyermekével a bölcsődei mindennapokról. A legkedveltebb bölcsődei tevékenység a válaszok tükrében az udvaron/ szabad levegőn tartózkodás, 12 fő gondolta ugyanezt. Munkám során ezt én is megtapasztalom, hogy a gyerekek szívesen töltenek el időt a friss levegőn és favorit számukra a nagymozgásos játékok. A második helyen ezen kérdőíves felmérés alapján az ének- zenei nevelés végzett, melyet 7 fő jelölt meg. Bölcsődénkben nagy hangsúlyt fektetünk a rendszeres

⁵³ Göncziné Sárvári Gabriella és munkatársai: Módszertani útmutató a kisgyermekkekről vezetett szakmai dokumentáció vezetéséről, Magyar Bölcsődék Egyesülete, Budapest, 2019

hangszerek kíséretével történő közös zenélésre, ahol mondókákat, énekeket adunk elő a gyermekekkel együtt. A válaszok összesítése után a harmadik helyen az alkotó tevékenységek kategória zárta a sort, ezen választ három kitöltő jelölte meg. A választ adók közül pedig volt egy fő, aki mindegyik kategóriát bejelölte.

4.Ábra: Bölcsődei tevékenységek kedvelésének arányai

Forrás: Saját szerkesztés

Tizennegyedik kérdésem így hangzott: „Figyelemmel kíséri/ érdekli a kisgyermeknevelő munkáját?”. Ezen kérdés feltevésémmel azt szerettem volna kideríteni, hogy érdekli-e a szülőt a bölcsődében folytatott dolgozói munka. A válaszok pedig egyértelműen az igen felé hajlottak, hiszen mind a huszonhárom kitöltő ezt a válasz lehetőséget jelölte meg. Úgy vélem, hogy igazán csak azoknak a szülőknek tudunk segíteni a nevelési módszereik megválasztásában, akik igényt tartanak rá, akik keresik a lehetőséget, hogy a kommunikáljanak, valamint akiket érdekel a gyermekükkel folytatott bölcsődei munka.

Kérdőívem utolsó kérdése pedig a bölcsődében történő napi tájékoztatás mértékére összpontosított. Ezen kérdésre a válaszok szintén egyöntetűek voltak. Huszonhárom- igen válasz érkezett. A bölcsőde fontosnak tartja a szülőkkel való együttműködést, a velük való kapcsolattartás formáit. Egy jó kapcsolat kialakításához nélkülözhetetlen, hogy a család-

bölcsőde folyamatosan tájékoztassa egymást a gyermek fejlődéséről, napi történéseiről. Véleményem szerint a megfelelő tájékoztatás mindig őszinte, hiteles, személyes hangvételi, etikai szempontból megfelelő, az érintettek személyiségi jogait tiszteletben tartó.

3.7. Kérdőíves felmérés összegzése

A kaposvári hagyományos bölcsődébe járó hátrányos helyzetű gyermekek szociális helyzetét a kutatás tárgyát képező kérdőív (mellékletben csatolva) 1-7. kérdéseire adott válaszok mutatják be. Az esélyegyenlőség biztosítása az intézményeinkben elengedhetetlen, a későbbi kudarcok elkerülése, továbbá a zökkenőmentes bölcsőde- óvoda- iskola átmenet elősegítése érdekében. A kutatás első része az bölcsődés gyermekek szociális helyzetét elemzi, míg a második része a szülői elégedettségre fókuszált. Ezt azért találtam lényegesnek, mert a legfontosabb partneri kapcsolatunkat a szülők jelentik. Ha ők hatékonyan minősítik az bölcsőde működését, valamint a dolgozók munkáját és mindezekkel elégedettek, akkor az intézményünk kap egyfajta megerősítést azzal kapcsolatban, hogy jól végzi a munkáját. A kutatás eredményeiből arra a következtetésre jutottam, hogy azok a szülők látnak fejlődést gyermekeik készségei és képességei tekintetében a bölcsődébe lépés óta eltelt rövidebb, - vagy hosszabb időszakban, akik az intézmény működésével teljes mértékben elégedettek. A hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlődése csak megfelelő pedagógiai módszerek megválasztásával, folyamatos differenciálással érhető el, melyhez a szülők támogató segítsége, valamint kommunikációjuk a bölcsődei dolgozókkal elmaradhatatlan, mindezeknek pedig az egyenlő esélyek, -illetve az egyenlő bánásmód elvén kell mozogniuk. Az általam végzett kutatás eredményei alapján megerősíthető, hogy a bölcsődébe járó gyermekek számára számos lehetőség áll rendelkezésre a fejlődésük támogatására. A 12. kérdésre adott egyöntetű válaszok azt mutatják, hogy a gyermekek több területen is fejlődnek, nem csak a mozgás- és beszédfejlődésben, hanem az önállóság, az alvási időtartam, valamint a társas kapcsolatok javulási tendenciái terén is. Ez azt jelenti, hogy a bölcsőde szerepe nem csak a szülők segítése az átmenet során a munkába való visszatéréshez, hanem a gyermekek fejlődésének támogatása is. A gyermekek számára biztosított lehetőségek és tevékenységek hatására a bölcsődei élmények hozzájárulnak az életkoruknak megfelelő készségek és képességek fejlesztéséhez. Az önállóság, az alvási szokások, valamint a társas kapcsolatok javulása pedig olyan területeket érint, amelyek fontosak a gyermekek fejlődése szempontjából, és amelyek hosszú távon is befolyásolhatják az életminőségüket. A kutatásom eredményei alapján megállapítható, hogy a

szülők elégedettek a bölcsődével, mint köznevelési intézménnyel. Ennek egyik jelzője a kérdőívem tizennegyedik kérdése alapján az, hogy a szülők figyelemmel kísérik a bölcsődei dolgozók tevékenységeit, és érdeklődést mutatnak a kisgyermeknevelők munkája iránt. Ez azt mutatja, hogy a szülők számára fontos a bölcsődei környezet, és hogy kíváncsiak arra, hogy miként segítik a kisgyermek fejlődését a dolgozók. Az elégedettség és az érdeklődés megnyilvánulása pedig a bölcsődei dolgozók számára is motiváló lehet, hiszen értékelik a munkájukat és az általuk nyújtott szolgáltatásokat. A szülők által mutatott figyelem és érdeklődés továbbá segíthet a bölcsőde- és a szülők közötti kapcsolatok kialakításában és erősítésében, ami hozzájárulhat a gyermekek érzelmi biztonságának javításához és a bölcsődei közösség összetartásához.

4. Összegzés

Miért pont az esélyegyenlőség biztosítása hátrányos helyzetű gyermekek számára, mint téma? Mindig is szívügyemként tekintettem a hátrányos helyzetre, mivel én is egy olyan családban nőtem fel, ahol ez jelen volt. Továbbá úgy gondolom, hogy esélyegyenlőség kérdéseinek a kutatása többre érdemes.

A szakdolgozatom célja az volt, hogy megvizsgáljam a hátrányos helyzet és az esélyegyenlőség hatását a gyermekekre a családban, a társadalmi befogadásban, a közoktatásban, a szegénységben és a tehetségben. Ezt követően a dolgozatom kutatási részében készítettem egy mély interjút, melyből azt a következtetést vontam le, hogy az esélyegyenlőséget azoknak az embereknek kell biztosítani, akik a leginkább rászorulnak, hogy megszüntessük a hátrányos helyzeteket és elősegítsük a társadalmi egyenlőséget. A hátrányos helyzetben lévő emberek általában nehezebben jutnak hozzá az alapvető szükségleteikhez. Úgy gondolom, hogy az esélyegyenlőség azzal a céllal jött létre, hogy az emberek azonos esélyekkel rendelkezzenek az életben, függetlenül attól, hogy milyen hátrányos helyzetben születtek vagy kerültek. A világban történő változások folyamatosan befolyásolják a hátrányos helyzetet. A pedagógusok számára ma már nem csak az oktatás a feladatuk, hanem sokkal inkább a gyermekek teljes fejlődésének támogatása. Ebben pedig kulcsfontosságú az együttműködés a szakemberekkel, akik segítenek megoldani a nehézségeket és elősegítik a gyermekek sikeres beilleszkedését a társadalomba. Egy jól felépített támogató program sokat tehet azért, hogy a gyerekek minden napja könnyebb legyen, és hogy olyan területeket találjanak, ahol valóban kiteljesedhetnek és

sikeresek lehetnek. Az esélyegyenlőség és az egyenlő bánásmód elve pedig még inkább segítheti a gyerekek beilleszkedését és fejlődését, mert mindenki számára megteremti a lehetőséget, hogy kihozza magából a legjobbat. Ezzel együtt pedig minden gyerek tehetséges valamilyen területen, és a pedagógusok és szakemberek segítségével megtalálhatják azt a területet, ahol igazán ki tudják bontakoztatni a képességeiket. Az utóbbi időszakban egyre növekvő igény mutatkozik a hátrányos helyzetben lévő gyermekek támogatására és fejlesztésére irányuló programok iránt. Ezek a programok nemcsak a gyermekek személyiségét erősítik, hanem képességeiket is fejlesztik, és olyan biztos alapot nyújtanak, amelyre az életük során támaszkodhatnak. Az ilyen programok során a gyermekek megtanulják elfogadni a kudarcokat, és azt is, hogy a címkék, amelyekkel esetlegesen jellemzik őket, nem határozzák meg őket teljes egészében. Az is nagyon fontos, hogy megtanulják, hogy minden embernek megvannak a saját erősségei, és mindenkinek van valamilyen jó tulajdonsága. A lehetőségek a gyermekek előtt kínálkoznak, de az, hogy élnek-e velük, kizárólag tőlük függ. Kutatásom második részében egy kérdőíves felmérést végeztem, olyan hátrányos helyzetben élő szülők voltak a kitöltők, akiknek gyermeke bölcsődébe jár. Az elvégzett kutatásból arra a következtetésre jutottam, hogy azok a szülők, akik teljes mértékben elégedettek a bölcsődei intézmény működésével, látható javulást tapasztaltak gyermekeik készségei és képességei tekintetében a bölcsődébe járás időszaka alatt. Az elégedett szülők gyakran pozitívan vélekednek a bölcsődei nevelésről, és úgy látják, hogy a kisgyermeknevelők segítségével a gyermekek fejlődése sokkal inkább előtérbe kerülhet. Az elégedett szülők gyakran pozitív visszajelzéseket adnak a kisgyermeknevelők munkájára és az intézmény által nyújtott lehetőségekre. Ezáltal a szülők nagyobb bizalommal fordulnak a bölcsőde felé, és aktívan részt vesznek a gyermek nevelésében és fejlesztésében. Az ilyen pozitív élmények pedig elősegíthetik a gyermekek személyiségfejlődését és az esélyegyenlőségi helyzet javítását is. Azok a gyermekek, akik hátrányos helyzetben, vagy akár halmozottan hátrányos helyzetben vannak, különösen érzékenyek azokra a pedagógiai módszerekre, amelyek segítik fejlődésüket. A kisgyermeknevelőknek ezért fontos, hogy megfelelő módszerekkel és folyamatos differenciálással dolgozzanak, figyelembe véve az egyes gyermekek sajátosságait és fejlődési igényeit. Az ilyen differenciált nevelés megfelelő támogatást nyújthat a gyermekeknek, és lehetőséget ad számukra, hogy képességeiket és készségeiket kibontakoztassák. A szülők támogatása és a bölcsődével való kommunikáció elengedhetetlen a gyermekek fejlődésének támogatásában. A család- bölcsőde közötti aktív kommunikáció segít abban, hogy a pedagógusok megismerjék a gyermekek otthoni környezetét, és hogy a szülők is részt vehessenek a gyermekük nevelésében és fejlesztésében. Az ilyen kommunikáció elősegítheti a

szülők és a kisgyermeknevelők közötti bizalmi kapcsolat kialakulását és az együttműködést, amelynek eredményeként a gyermekek jobban érezhetik magukat a bölcsődében, ezáltal pedig a nevelés hatékonyabb lehet a fejlődésük szempontjából.

Diploma dolgozatom zárásaként szeretném összegezni, hogy szerintem milyen is egy jó, optimális program, amely segíti a gyermekeket. Úgy gondolom, hogy egy optimális program célja, hogy a gyermek fejlődését elősegítse és a lemaradását javítsa. A programban résztvevő szakemberek feladata, hogy szakmai segítséget nyújtsanak és biztosítsák a szükséges támogatást a gyermeknek. A jó program kitartásra neveli a gyermeket, hogy képes legyen küzdeni és elérni a kitűzött célokat. Az önismeret és önuralom fejlesztése is fontos célkitűzés, hogy a gyermek hatékonyabban tudjon dolgozni és sikeresen teljesíteni. Az empátia erősítése segít a gyermeknek elfogadni másokat és fontos szerepet játszik az esélyegyenlőség fontosságára való felhívásban is. A programnak segítenie kell a gyermeknek a negatív ingerek feldolgozásában, hogy ez a későbbiekben ne okozzon gátló tényezőt a boldog élet kialakításában. Az egymásra figyelés, az emberi méltóság tiszteletben tartása és az elismerés, pozitív visszacsatolások megadása hozzájárulnak a gyermek önbecsülésének és önbizalmának növeléséhez. Az egyenlő bánásmód biztosítása és a nyugodt, optimális légkör megteremtése is fontos szerepet játszik a program hatékonyságában. A szakterületi információkkal való rendelkezés, a gyermekközpontú megközelítés, a legmegfelelőbb módszer alkalmazása és a tanácsadás lehetősége, valamint az érzelmi támogatás megléte mind szükséges ahhoz, hogy a program valóban segítő jellegű és hatékony legyen

5. Felhasznált irodalom

- A gyermekvédelemről és a gyámügyi igazgatóságról szóló, 1997. XXXI tv 67/A §-ának módosítása.
- Andorka, R. (1977). *Bevezetés a szociológiába*. Budapest: Ossiris Kiadó.
- Bagdy, E. (1977: 7). *Családi szocializáció és személyiségzavarok*. Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Balogh, L., Barbainé Bérci, K., Kovácsné Bárány, I., Dr. Nyitrai, Á., Rózsa, J., Tolnayné Falusi, M., & Vokony, É. (2012). *A bölcsődei nevelés- gondozás szakmai szabályai- Módszertani levél*. Budapest: Nemzeti család- és szociálpolitikai intézet.
- Bánlaky, P. (2006). *A család belső működése- A családon belüli kapcsolatok dinamikája*. Debrecen: Családszociológia Gyűjtemény.
- Bencéné, D. (2016). Segítsünk tanulni! De mégis hogyan? A szociokulturális hátránnyal rendelkező cigány gyerekek tanulási szokásai. *Tanulás és Fejlődés*.
- Berghauer, O. E. (2013). *Fejlesztélektan I. Beregszász: II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógiai és Pszichológiai Tanszék*.
- Bihari, I. (2021). *Az iskolai szegregáció szerepe a hátrányos helyzetű gyermekek és fiatalok lemaradásában*. Debrecen: Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszék.
- Birner, U. (2007). *Pszichológiai lexikon*. Budapest: Helikon .
- Bodonyi, E. (2006:9). *Család, Gyermekek, Társadalom*. Budapest: Bölcsész Konzorcium.
- Boudon, R. (1999). *Szociológiai lexikon*. Budapest: Corvina.
- Czédliné Bárkányi, É. (2011. 4 2011). A család múltja és jelene. *Kultúra és Közösség*, old.: 100.
- Dr. Farkas, T. (2011). *Esélyegyenlőség és tanácsadás*. Szent István Egyetem.
- Dudás, M. (2013). *A hátrányos helyzetű gyermekek tehetséggondozásának rendszerszemléletű megközelítése*. Nyíregyháza: Nyíregyházi Főiskolai Pedagógus Képző Kar.
- Dupcsik, C., P. Tóth, T., Takács, J., & Kovács, I. (2012). *Társadalmi integráció a jelenkori Magyarországon*. Budapest: Argumentum Kiadó.
- Farkas, T. D. (2011). *Esélyegyenlőség és tanácsadás*. Szent István Egyetem.
- Farkas, Z. (2002). Helyzetkép az Észak-Magyarországi szegény gyerekek iskolai életéről. *Szociológiai Szemle*.
- Fejes, J. B., Kelemen, V., & Szűcs, N. (2013). *Szülők mentorálása a hátrányos helyzet átörökítésének megelőzése érdekében*. Szeged: SZTE JGYPK.
- Forray, K. (2013: 7). *Esélyegyenlőség a mai Magyarországon*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
- Göncziné Sárvári, C., Gyuriczáné Botka, E., Lajtai, Z., Németh, M., & Papné Gyöngyösi, K. (2019). *Módszertani útmutató a kisgyermekről vezetett szakmai dokumentáció vezetéséről*. Budapest: Magyar Bölcsődék Egyesülete.
- Gyarmathy, É. (2007). *A tehetség háttere és gondozásának gyakorlata*. Budapest: Elte Kiadó.

- Gyarmathy, É. (2010). *Hátrányban az előny. A szociokulturálisan hátrányos tehetségek*. Géniusz Könyvek Budapest: Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége.
- Harsányiné, P. Á. (2018). *Hátrányos Helyzetű tehetséges tanulók szociális- érzelmi intelligenciájának vizsgálata a társas háló tükrében*. Debreceni Egyetem-BTK.
- Hinz, A. (2002). *Von der Integration zur Inklusion*. Heilpädagogik.
- Hunkár, M. (2013). *A kutatás Módszertana*. Debrecen: Debreceni Egyetem.
- Irving, S. (2002). *Az inertjú, mint kvalitatív módszer*. Budapest: Kutatási- módszertani kiskönyvtár.
- Kovách, I. (2020). *Integrációs mechanizmusok a magyar társadalomban*. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont, Argumentum.
- Kövér, Á. (2006). *Esélyegyenlőség, jogok, közoktatás*. Jogklinikai és Street Law Oktatási és Kutatási Alapítvány.
- Kron, F. W. (1997). *Pedagógia*. Budapest: Osiris Kiadó.
- Mayer, J. (2007. 12). "Itt nem lehet rövid távon eredményt elérni, hosszútávú folyamatokban kell gondolkodni"- Roma tanulók iskolai integrációja, a roma népesség foglalkoztatási esélyeiről. *Új Pedagógiai Szemle*.
- Paksi, V., Király, G., & Luksander, A. (2014). A gyermekvállalás időzítésével kapcsolatos lakossági attitűdök egyes bizonytalansági tényezők tükrében. *Szociológiai Szemle*.
- Pető, I. (2003. 10). Inklúzió a nevelésben. *Iskolakultúra*.
- Rajnai Judit. (2014. 11-12). Lehet másképp?!- avagy pedagógiai alternatívák a hátrányos helyzetű roma fiatalok nevelésében. *Új Pedagógiai Szemle*.
- Réthy, E., & Vámos, Á. (2006). *Esélyegyenlőtlenség és méltányos pedagógia*. Budapest: Bölcsész Konzorcium.
- Szabó, M. (2008). *A család szerepe, jelentősége, funkciói, kapcsolatfelvétel, a család megismerésének módszerei, technikái*. Budapest: Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet.
- Szivós, P., & Tóth, I. (2013). *Egyenlőtlenség és polarizálódás a magyar társadalomban*. Budapest: TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt.
- Teleki, B. (2010). *Szocializáció- Erkölcsi, társadalmi és családi élet alapja*. Sopron.
- Thun, É. (2011. 12). Mennyire jártasak a pedagógusok az esélyegyenlőség pedagógiájában?
- Vajda, Z. (1990). *Embergyermek- gyermekember*. Budapest: Göncöl Kiadó Kft.
- Varga, A. (2013: 12). *Esélyegyenlőség a mai Magyarországon*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
- Varga, A. (2015). *Az inklúzió szemlélete és gyakorlata*. Pécs: Pécsi Tudományegyetem.
- Várnagy, E. D., & Várnagy, P. D. (2000). *A hátrányos helyzet pedagógiája*. Corvinus Kiadó.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani a témavezetőmnek, Bencéné Dr. Fekete Anikó Andreának, hogy a tanácsaival és a részletes véleményeivel jobbra formálta a dolgozatomat.

Továbbá köszönöm a munkahelyem intézményvezetőjének, illetve a közeli kollégáimnak, hogy inspiráltak, tanácsaik hozzájárultak a diplomadolgozatom megírásához.

Köszönöm a kutatás résztvevőinek, hogy idejükből szántak rám és megosztották velem a tapasztalataikat.

Hálával tartozom továbbá a páromnak Wéber Bencének, aki a tanulmányaim során türelemmel és megértéssel állt hozzám minden adódó helyzetben, továbbá szeretettel támogatott a céljaim eléréseben.

Köszönöm a családomnak, akik végtelen kitartással támogattak. A dolgozatot édesapámnak, Horváth Sándornak ajánlom, aki végig támogatott a tanulmányaim során, aki mindig büszke volt rám, aki nagyon szeretett volna ott lenni a diplomaosztómon, aki majd az égből követi ezen eseményeket, ugyanis az, hogy velem együtt élje át sajnos nem adatik meg nekünk.

Köszönöm mindenkinek!

Mellékletek

1. Interjú vázlat

- A) Úgy érzed otthoni körülmények elég mintát, értéket adtak a későbbiekre nézve?

- B) Volt olyan helyzet, amikor érezted magadon a hátrányos helyzetű kategóriába sorolásod?

- C) Kellett valaha nélkülözned? (Ha igen, miben és azt, hogy élted meg)

- D) Részt vettél valamilyen segítő/ támogató programban?

- E) Úgy alakult az életed, ahogy azt gyermekként elképzelted?

- F) Szerinted mik lehetnek a jó kitörési lehetőségek?

- G) Mit gondolsz a hátrányos helyzet és az esélyegyenlőség fogalmának a kapcsolódási pontjairól?

2. Kérdőíves felmérés

Kedves Szülők!

Elsőkörben engedjenek meg egy rövid bemutatkozást. Horváth Xéniának hívnak, jelenleg a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campusának a végzős hallgatója vagyok, Neveléstudomány mesterszakon.

Kérdőívem kitöltésében olyan szülők segítségét szeretném kérni, akiknek gyermeke/ vagy gyermekai bölcsődébe járnak.

Azzal, hogy kitölti e- kérdőívet, nagyban hozzájárul a munkámhoz és segíti a kutatásomat. A kérdőív teljesmértékben anonim, az adatok kizárólag a szakdolgozatomhoz kerülnek felhasználásra.

Segítségüket előre is köszönöm!

1. Gyermekekhez való viszonya

- a) édesanya
- b) édesapa
- c) egyéb:

2. Kitöltő életkora

- a) 18 évnél fiatalabb
- b) 18-24 év
- c) 25-30 év
- d) 31-35 év
- e) 36-40 év
- f) 40 év felett

3. A kitöltő szülő végzettsége

- a) 8 általánost nem fejezte be
- b) 8 általános
- c) szakmunkásképző
- d) érettségi
- e) főiskola vagy egyetemi diploma

4. Milyen településen él

- a) község vagy falu
- b) város
- c) megyeszékhely

5. A kitöltő munkaviszonyban áll?

- a) igen
- b) nem

6. Munkaviszonyának jogviszonya

- a) egyszerűsített foglalkoztatott
- b) alkalmazott
- c) vállalkozó
- d) közmunka
- e) gyermeknevelési támogatás (GYES, GYED, GYET..)

7. A szülők gyermekeinek a száma

- a) 1
- b) 2
- c) 3
- d) 3-nál több

8. A gyermeke bölcsődébe kerülésekor történt-e anamnézis felvétel?

- a) igen
- b) nem

9. Milyen a szülők kapcsolata a bölcsődével?

- a) rossz
- b) megfelelő
- c) jó
- d) kiváló

10. Mi okoz nehézséget gyermeke számára a bölcsődében?

- a) szabályok, napirend követése
- b) alkotó tevékenységekben való részvétel
- c) szülői elválás pillanata (reggeli megérkezés)
- d) különböző egyéni hátrányok (érzelem, beilleszkedés, evés zavar)

11. Mennyi ideje jár gyermeke bölcsődébe?

- a) beszoktatás időszaka zajlik
- b) 1 hónapnál kevesebb
- c) 1-3 hónap
- d) 3-5 hónap
- e) 5 hónap- 1 év
- f) 1 évnél több
- g) 1- 1,5 év
- h) 2 év vagy annál több

12. Fejlődött gyermeke a bölcsődébe kerülése óta?

- a) igen
- b) nem

Ha igen a válasza, kérem írja le miben tapasztalt fejlődést:

13. Mely tevékenysége a leginkább kedvelt időtöltés gyermeke számára a bölcsődében?

- a) alkotó tevékenység (festés, gyurmázás, ragasztás)
- b) udvaron tartózkodás
- c) anyanyelvi nevelés (mesélés)
- d) ének- zenei nevelés (mondókák, hangszeres éneklés)

14. Figyelemmel kíséri/ érdekli a kisgyermeknevelő munkája?

- a) igen
- b) nem

15. Megfelelő mértékűnek tartja a napi tájékoztatást a gyermekéről?

- a) igen
- b) nem

Ha nem a válasza, kérem írja le mivel szeretné bővíteni a napi tájékozódást, miről hallana szívesen

információkat:

NYILATKOZAT

Alulírott Horváth Xénia a Magyar Agrár-és Élettudományi Egyetem Kaposvári Campus, Neveléstudomány Ma szak, levelező tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy, Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy, a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozatom állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt: 2023 év április hó 24 nap

Horváth Xénia

Hallgató

NYILATKOZAT

A dolgozat készítőjének konzulense nyilatkozom arról, hogy a Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom áttekinttem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének következményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A Záródolgozatom/Szakdolgozatom/Diplomadolgozatom a záróvizsgán történő védésre javaslom/nem javaslom.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem

Kelt, Kaposvár év április hó 22. nap

Bencsik Fehér Anikó

Belső konzulens

Diplomadolgozat tartalmi kivonata

Dolgozat címe: **Esélyegyenlőség biztosítása hátrányos helyzetű gyermekek számára**

A dolgozatot készítő hallgató neve: **Horváth Xénia**

Neveléstudomány MA, Levelező tagozat

Intézet: Neveléstudomány

Belső témavezető: Bencéné dr. Fekete Anikó Andrea, Egyetemi docens

A dolgozatom elméleti háttérében számos téma került megvizsgálásra, mint például az inklúzió és a társadalmi befogadás, valamint a család és a hátrányos helyzet kapcsolata. Emellett az esélyegyenlőség és az egyenlőbánásnód témakörét is érintettem, és bemutattam az esélyegyenlőség lehetőségeit a gyermekek számára a közoktatásban. A szociokulturális hátrányok, a szegénység és az egyenlőtlenségek témakörét is vizsgáltam. A dolgozatom második felében a kutatási rész kerül előtérbe, amelynek célja a hátrányos helyzet és az esélyegyenlőség témájának a vizsgálata volt. A kutatásomat két részre osztottam. Az első rész kvalitatív interjúra fókuszált, melynek célja egy hátrányos helyzetben felnőtt személlyel történő beszélgetés volt. A második részben egy kérdőíves kutatást végeztem, amely a bölcsőde, mint köznevelési intézménybe járó hátrányos helyzetű gyermekek mindennapjainak vizsgálatára összpontosított. A mélyinterjú során többek közt azt is vizsgáltam, hogy egy hátrányos helyzetben való nevelkedés hatással van-e az egyén későbbi életéveire nézve. Emellett az interjúban az a kérdés is felmerült, hogy a tehetség lehet-e egyfajta kitörési lehetőség. A beszélgetésből azt a következtetést vontam le, hogy az esélyegyenlőséget elsősorban azoknak az embereknek kell biztosítani, akik a leginkább rászorulnak. A kérdőíves felmérésem célja az volt, hogy bemutassam a hátrányos helyzetű gyermekek környezetét és meghatározzam, milyen fejlődési lehetőségeket kínál a bölcsőde, valamint megállapítsam, mekkora az elégedettségi szint a szülők körében. A bölcsődék és más köznevelési intézmények fontos szerepet játszhatnak a hátrányos helyzetű gyermekek esélyegyenlőségének biztosításában, ha megfelelő fejlesztési lehetőségeket és környezetet biztosítanak számukra. A diplomadolgozatom zárásaként összefoglaltam, hogy milyen is számomra az optimális program, amely a gyermek fejlődésének támogatását helyezi előtérbe, és figyelembe veszi az esélyegyenlőség szempontjait.

Ábra- és táblázatjegyzék

1. Ábra: A kutatás folyamata- 19. oldal
2. Ábra: A kitöltők végzettsége- 27. oldal
3. Ábra: Család- Bölcsőde kapcsolata- 29. oldal
4. Ábra: Bölcsődei tevékenységek kedvelésének arányai- 32 oldal